

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Logistično inženirstvo
Modul: Vojaška logistika

IZKRCANJE V NORMANDIJI, PRELOMNICA V DRUGI SVETOVNI VOJNI

Mentor: mag. Zvezdan Marković
Lektorica: Ana Peklenik, prof. slov.

Kandidat: Mitja Jakupak

Kranj, februar 2019

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju mag. Zvezdanu Markoviću za izčrpna navodila in strokovno pomoč.

Posebna zahvala za strpnost in podporo v času mojega študija gre ženi Klavdiji ter sinovoma Luku in Žigu.

IZJAVA

»Študent Mitja Jakupak izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Zvezdana Markovića.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

V obdobju trajanja druge svetovne vojne med letoma 1939 in 1945 so se kot drugje po svetu tudi na ozemlju Evrope odvijali spopadi med silami osi ter zavezniškimi silami. Okupacije ozemlja so se v pretežni meri odvijale do leta 1943, v naslednjem letu pa so zavezniške sile, ob upadanju moči in številčnosti sil osi, postajale vse močnejše in uspešnejše pri osvobajanju. Šestega junija leta 1944 je bila začeta operacija Overlord, imenovana tudi izkrcaje v Normandiji. Ta na ozemlju Evrope predstavlja prelomnico v poteku dogajanj. Sile osi so izgubile ozemlje Francije, potekalo je osvobajanje ozemlja nekdanje Ruske federacije in ostalih vzhodnoevropskih držav, zavezniki so napredovali po ozemlju Balkana in v Italiji, zapiral se je obroč okrog Nemčije, ki je 7. maja 1945 podpisala brezpogojno kapitulacijo.

KLJUČNE BESEDE

- Normandija
- operacija Overlord
- desant
- druga svetovna vojna

ABSTRACT

During the Second World War between 1939 and 1945, as well as in other parts of the world, within the territory of Europe the Axis Powers and Allied Forces clashed. The occupation of the territory by the Axis Powers was largely carried out until late 1943, till the Allied forces became stronger and more successful in liberation in 1944. June 6, 1944, the operation Overlord, also called the Normandy landings, is a breakthrough in the course of events in Europe. Axis forces are losing the territory of France, the liberation of the territory of the former Russian Federation and other eastern European countries is being carried out, allies are progressing along the territory of the Balkans and Italy. The ring around Germany is closing. On May 7. 1945 unconditionally, the capitulation of Axis forces is signed.

KEYWORDS

- Normandy
- operation Overlord
- air desant
- second world war

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilj naloge	1
1.3	Predpostavke in omejitve	1
1.4	Metode dela	1
2	DRUGA SVETOVNA VOJNA	2
2.1	Začetek druge svetovne vojne.....	2
2.2	Dogajanje v Evropi v prvi polovici leta 1944	3
2.2.1	Vzhodna fronta.....	4
2.2.2	Ozemlje Italije	5
2.2.3	Ozemlje Balkana	6
2.2.4	Potreba po novi fronti	7
3	IZKRCANJE V NORMANDIJI	8
3.1	Operacija Overlord	8
3.2	Priprave zaveznikov	9
3.2.1	Izbira lokacije napada	9
3.2.2	Izvidovanje območja.....	10
3.2.3	Zavajanje	10
3.2.4	Taktične priprave na operacijo	11
3.2.5	Tehnološki razvoj in inženirsko izpopolnjevanje	11
3.2.6	Vremenski pogoji in ostali naravni dejavniki	12
3.3	Priprave sil osi.....	12
3.4	Odločitev o datumu izkrcanja	14
4	ZRAČNI DESANT	15
4.1	Desant ameriških enot.....	15
4.1.1	Misija Albany	16
4.1.2	Misija Boston.....	19
4.1.3	Podporne misije	21
4.2	Desant angleških enot.....	23
4.2.1	Operacija Deadstick	25
4.2.2	Operacija Tonga	25

4.2.3	Operacija Mallard	27
4.2.4	Razplet.....	27
5	IZKRCANJE NA OBALI	29
5.1	Obala Utah.....	29
5.2	Obala Omaha.....	30
5.3	Obala Gold.....	31
5.4	Obala Juno.....	31
5.5	Obala Sword	31
6	POTEK DOGODKOV NA KOPNEM PO IZKRCANJU	32
7	DOGAJANJE V EVROPI PO ZAVZETJU OBALE NORMANDIJE	33
8	ZAKLJUČEK	35
	LITERATURA IN VIRI	36

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Ozemlje nacistične Nemčije v letu 1941.....</i>	<i>3</i>
<i>Slika 2: Operacija Barbarossa</i>	<i>4</i>
<i>Slika 3: Zimska linija na ozemlju Italije.....</i>	<i>6</i>
<i>Slika 4: Razdelitev Jugoslavije leta 1943.....</i>	<i>7</i>
<i>Slika 5: Angleško vojno letalo Spitfire</i>	<i>9</i>
<i>Slika 6: Ena od oblik modifikacije angleškega oklepnika</i>	<i>12</i>
<i>Slika 7: Winston Churchill in Franklin Delano Roosevelt na ribarjenju</i>	<i>14</i>
<i>Slika 8: Načrt pristanka pripadnikov 101. ameriške padalske divizije.....</i>	<i>18</i>
<i>Slika 9: Načrt pristanka pripadnikov 82. ameriške padalske divizije.....</i>	<i>20</i>
<i>Slika 10: Jadralna in motorna letala pripravljena na vzlet proti Normandiji.....</i>	<i>25</i>
<i>Slika 11: Načrt pristanka pripadnikov 6. angleške padalske divizije.....</i>	<i>27</i>
<i>Slika 12: Delitev obale Normandije s časovnicami napada in številom udeležencev</i>	<i>29</i>
<i>Slika 13: Izkrcanje zaveznikov na obalnem delu Omaha</i>	<i>30</i>
<i>Slika 14: Zračni posnetek pristanišča Mulberry B</i>	<i>33</i>

1 UVOD

1.1 Predstavitev problema

Tako kot drugod po svetu so se tudi na ozemlju Evrope med silami osi in zavezniškimi silami odvijali obsežni spopadi in bitke. Sile osi so uspešno dosegale cilje vse do sredine leta 1944, ko so zavezniške sile začele izvajati do tedaj najobsežnejše zračne desantne, pomorske in kopenske ofenzive na ozemlju severne Francije. Začelo se je izkrcanje v Normandiji, imenovano operacija Overlord, katere sočasnost s spopadi na vzhodni fronti je po slabem letu dni privedla do kapitulacije takratne Nemčije.

1.2 Cilj naloge

Cilj naloge je predstaviti dogajanje na ozemlju Evrope v letu 1944, pred samim začetkom izkrcanja zavezniških sil v Normandiji. Predstavili bomo priprave zavezniških sil in sil osi, opisali načrtovanje operacije, zavajanje s strani zaveznikov, začetek in potek operacije kot največjega desanta, najštevilčnejšega izkrcanja in najobsežnejše kopenske akcije zaveznikov. Opisali bomo tudi posledice osvoboditve ozemlja ter v zaključku poudarili prelomni pomen operacije in potek dogodkov do kapitulacije Nemčije.

1.3 Predpostavke in omejitve

V nalogi bomo obravnavali operacijo Overlord s strateškega, operativnega in taktičnega vidika. Uspešnost izvedbe operacije je v veliki meri pogojena s pripravami nanjo. Te zajemajo zbiranje in organiziranje sil, izdelavo podrobnih časovnih in taktičnih okvirjev ter predvidevanja o možnih razpletih. Izključiti ne smemo topografskih, geografskih in vremenskih vplivov, ki pri vsaki, manjši ali večji operaciji, v obsežni meri vplivajo na sam potek operacije.

V nalogi so predvidene nekatere omejitve. Detajlni vsebinski zapisi so nedostopni. Avdio in video zapisov ter osebnih pričevanj ni.

1.4 Metode dela

Za izdelavo naloge bomo za razčlenjevanje dogodkov uporabili analitično metodo, za primerjanje moči in organiziranosti sil primerjalno metodo ter za opisovanje opisno metodo. Za konkreten prikaz poteka operacije Overlord, desanta, izkrcanja in spopadov bomo uporabili deduktivno metodo.

Zbrali in uporabili bomo strokovna dela, članke in prispevke s svetovnega spleta, jih preučili ter smiselno uporabili pri izdelavi naloge.

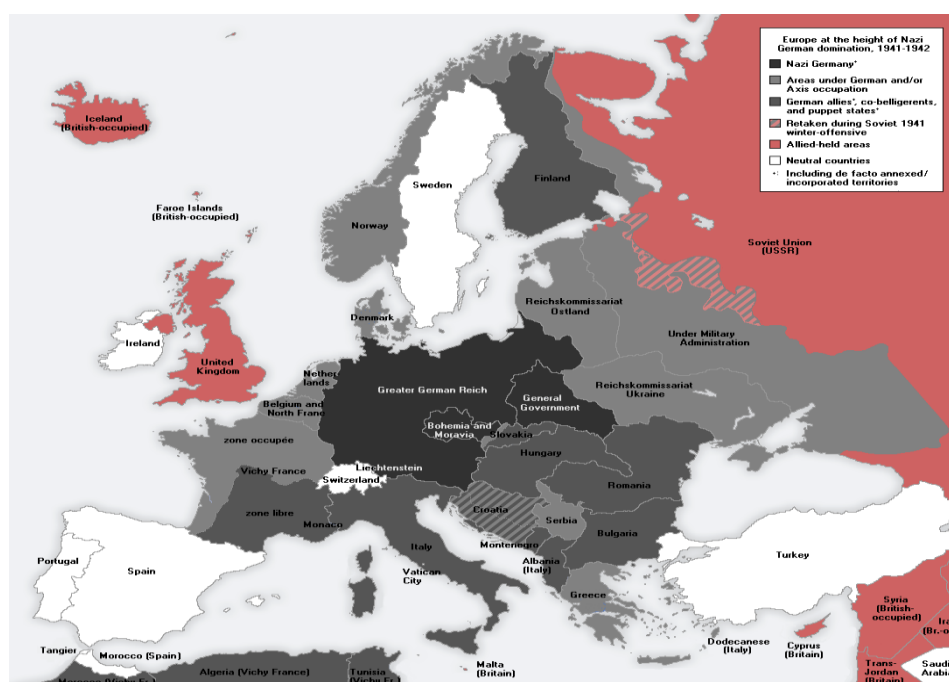
2 DRUGA SVETOVNA VOJNA

Druga svetovna vojna (vojna) velja za najobsežnejši spopad v zgodovini, saj je bila v njej udeležena večina svetovnih držav. Na strani zavezniških sil so nastopale od večjih držav Francije, Združenega kraljestva, Sovjetske zveze, Združenih držav Amerike, Kitajske, Kanade, Avstralije in drugih, na strani sil osi je bila vodilna Nemčija, Italija, Japonska in druge. Uradno se je vojna začela prvega septembra 1939 kot invazija Nemčije na Poljsko, na katero so se z napovedjo vojne Nemčiji odzvale Francija ter večina držav Združenega Kraljestva, ostale države udeleženke pa so v vojno svetovne razsežnosti vstopile pozneje, čeprav so nekatere že bile vpete v teritorialna osvajanja po svetu.

Vojna, ki je trajala vse do leta 1945, je med civilnim prebivalstvom in oboroženimi pripadniki zavezniških sil terjala preko 50 milijonov žrtev, od tega več kot 72 odstotkov civilistov, med civilnim prebivalstvom in oboroženimi pripadniki sil osi pa preko 12 milijonov žrtev, med temi približno 30 odstotkov civilistov. Na ozemlju Evrope se je druga svetovna vojna uradno končala s kapitulacijo Nemčije 7. maja 1945, na območju Pacifika pa je bila zaključena s kapitulacijo Japonske 2. septembra 1945.

2.1 Začetek druge svetovne vojne

Nemčija je brez vojne napovedi prvega septembra 1939 začela z napadom na Poljsko, pred tem pa s Sovjetsko zvezo podpisala pakt o nenapadanju ter tako zavarovala vzhodno mejo. Povod k odločitvi za napad in začetek širitve Tretjega rajha so bili lastno inscenirani nemiri na dotedanji nemško-poljski meji.

Slika 1: Ozemlje nacistične Nemčije v letu 1941
(Vir: Evropa na vrhuncu nacizma, 2019)

Pohodi sil osi so se aprila 1940 nadaljevali z izkrcanjem v Narviku na Norveškem, 10. maja istega leta se je po devetindvajsetkratnem odlogu preko ozemelj Belgije, Nizozemske in Luksemburga začel vdor v ozemlje Francije. Povsod na ozemlju Evrope, razen na južnem delu, so se odvijali spopadi na kopnem, morju in v zraku, kar je 28. oktobra 1940 z nenapovedanim napadom na Grčijo spremenila nemška zaveznica, Italija, kije vojno Angliji in Franciji napovedala¹⁰. junija 1940. Takrat so se začeli spopadi po angleških in francoskih kolonijah v državah severne in vzhodne Afrike. 6. aprila 1941 je Nemčija začela zračni napad na Jugoslavijo in Grčijo, dva meseca in pol pozneje pa je z napadom na Sovjetsko zvezo začela operacijo Barbarossa, veliko vzhodno fronto. Združene države Amerike so v drugo svetovno vojno pristopile 7. decembra 1941, po napadu Japonske na ameriško pomorsko oporišče Pearl Harbor na otoku Oahu na Havajih, medtem ko je bila Kitajska od leta 1937 že vpletena v vojno v Tihem oceanu.

2.2 Dogajanje v Evropi v prvi polovici leta 1944

Kopenski spopadi na ozemlju Severne Afrike, Italije, Balkana, Sovjetske zveze, spopadi na vodi in v zraku ter spopadi drugod po svetu, večina začetih že v drugi polovici leta 1943, so krnili tako enote zaveznikov kot enote sil osi. Septembra 1943 se je zgodilo izredno premirje med zavezniki in Italijo, nemške sile so bile tako v bojih proti zaveznikom oslabiljene. Zgodili so se poskusi atentatov na Adolfa Hitlerja, vodilni možje zaveznikov so že razpravljali o povojni delitvi Nemčije.

2.2.1 Vzhodna fronta

Vzhodna fronta druge svetovne vojne se je brez vojne napovedi Sovjetski zvezi s strani Nemčije začela 22. junija 1941 kot operacija Barbarossa.

Sile osi so bile razdeljene v tri armadne skupine, vsaka s svojo nalogo. Armadna skupina Sever je imela nalogo vzpostaviti kopensko povezavo s Finsko in zavzeti ruska pristanišča v Baltskem morju, kar brez zavzetja Leningrada ni bilo izvedljivo. Armadna skupina Center je imela nalogo zavzeti Moskvo ter prizadejati izgube jedru Rdeče armade, medtem ko je bila osnovna naloga Armadne skupine Jug prodor do kavkaških naftnih polj ter tako zagotovitev avtonomije nemške industrije. Vzhodna frontna črta je tako samo po treh mesecih od začetka potekala od Leningrada mimo Demyanska proti Moskvi ter nadalje mimo Tule preko Livnya, Belgoroda in Izyuma proti Rostovu. Na tej črti so pozneje potekale večje bitke predvsem za Moskvo, Leningrad in Stalingrad.

Slika 2: Operacija Barbarossa
(Vir: Summary of Operation Barbarossa, 2018))

V obdobju med septembrom 1941 in januarjem 1944 je trajalo obleganje Leningrada na severu vzhodne fronte med silami osi, sestavljenih iz nemške Armadne skupine Sever, finske vojske ter španskih in portugalskih prostovoljcev v Modri diviziji ter na drugi strani pripadniki Rdeče armade in civilnim prebivalstvom. 14. januarja 1944 je Rdeča armada začela z napadom, posledica katerega je bila osvoboditev Leningrada. Južneje na severnem delu vzhodne fronte je Rdeča armada 12. februarja osvobodila Lugo in 18. februarja Starajo Russo, severno od Leningrada 19. maja prebila Mannerheimovo linijo v Karelijski ožini, 20. maja pa je zavzela Viborg.

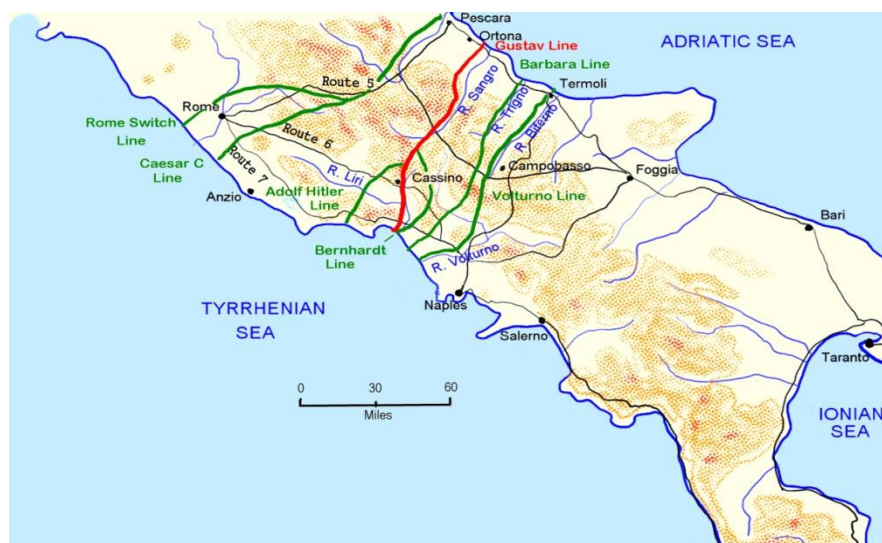
Na južnem delu fronte je Rdeča armada 28. januarja obkolila nemški frontni lok pri Čerkassyju (del nemških enot se je 17. februarja uspel prebiti skozi obroč), 22. februarja je osvobodila Krivoj rog.

4. marca 1944 se je na jugu vzhodne fronte začela sovjetska pomladna ofenziva, v kateri je Rdeča armada v smeri jugovzhoda 10. aprila uspela osvoboditi Odeso, v smeri juga po mesecu dni spopadov na polotoku pa 9. maja Sevastopol in 12. maja Krim. V smeri proti zahodu je Rdeča armada prodirala proti zahodni ukrajinski meji, kjer je 28. marca prispela do Pruta, 15. aprila pa je zavzemala Ternopol, s čimer se je južni del vzhodne fronte pomaknil nekaj sto kilometrov zahodneje.

2.2.2 Ozemlje Italije

Ozemlje Italije je bilo razdeljeno tako politično kot vojaško. Po padcu Mussolinijevega fašističnega režima, ko je bil 25. julija 1943 odstavljen, je 8. septembra med zavezniškimi silami in Italijo sledilo uradno premirje, ki je bilo kot izredno podpisano pet dni prej v Cassibilu na jugu Sicilije. Še pred tem so bile sile osi prisiljene predati Catanijo na Siciliji. Italijanska vlada je 24. avgusta Rim razglasila za odprto mesto, zavezniške sile so počasi napredovale z zavzemanjem ozemlja južne Italije. 9. septembra so se zavezniki izkrcali v Salernu, 1. oktobra se je nemška armada umaknila iz Neaplja proti severu, 13. oktobra je nova italijanska vlada napovedala vojno Nemčiji, južni del Italije je bil v rokah zaveznikov.

Na ozemlju Italije so bile južno od Rima v času druge svetovne vojne, na zahodni obali nad izlivom reke Garigline v Tirensko morje, preko Apeninov, do izliva reke Sangro na vzhodni obali ob Jadranskem morju, zgrajene in utrjene številne utrdbe sil osi, povezane v zimsko linijo, imenovano tudi Gustavova linija, ki je bila na zahodnem delu dvakrat podprta. Južno pred glavnimi položaji se je razprostirala Bernhardtova linija, severneje proti Rimu, osem kilometrov v zaledju, pa Hitlerjeva linija.

Slika 3: Zimska linija na ozemlju Italije
(Vir: Wikimedija, 2018e)

Zavezniki so v začetku januarja 1944 poskusili z napadom na zahodni obali Italije, kjer so 22. januarja vzpostavili mostišče med Anziom in Nettunom in kjer so 16. februarja uspešno odbili protinapad sil osi. Uspešni so bili tudi v sredinskem predelu Gustavove črte, kjer so Francozi že 15. januarja zavzeli Monte Santa Croce vzhodno od Cassina, slednjega so zavezniki po več poskusih zavzeli 18. maja 1944. 4. junija so zavezniki zavzeli Rim.

2.2.3 Ozemlje Balkana

Ozemlje Balkana je bilo v času druge svetovne vojne razdeljeno med več držav članic sil osi, tako je bil teritorij takratne Jugoslavije razdeljen med Nemčijo, Italijo, Madžarsko in Bolgarijo, centralni del ozemlja pa je pripadal neodvisni državi Hrvaški.

Okrnjene sile osi, predvsem zaradi premirja Italije z zavezniškimi silami, so si prizadevale vzpostaviti nadzor na ozemlju, zato se je na ozemlju Jugoslavije konec leta 1943 začela šesta sovražnikova ofenziva.

Namen šeste ofenzive, ki je trajala od 3. decembra 1943 do 15. februarja 1944, je bil stabilizirati območje, predvsem med reko Savo in obalo Dalmacije, uničiti enote Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, poskusiti zajeti Josipa Broza Tita ter onemogočiti izkrcaje zaveznikov v Jadranskem morju. Vse faze ofenzive, Kugelblitz (Kroglična strela), Schneesturm (Snežna nevihta) in Herbstgewitter (Jesenske nevihte) pa niso bile popolnoma uspešne, saj poveljstvo sil osi delujočih na ozemlju (2. oklepna armada) v svojih zapisih in poročilih navaja, da je nasprotniku sicer zadan hud udarec, a je za stabiliziranje območja potrebna dodatna moč in prehod lastnih enot iz defenzivne v ofenzivno pozicijo.

Namen sedme sovražnikove ofenzive, poznane tudi kot Operacija Konjičev skok oziroma Desant na Drvar, je bil, po neuspešnih atentatih na Josipa Broza Tita, tega zajeti ali uničiti, pa tudi zajeti ali uničiti Vrhovni štab Narodno osvobodilne vojske ter tako onesposobiti delovanje vrha partizanskih enot. Kljub dobrim obveščevalnim podatkom, pridobljenih s strani ustaške obveščevalne dejavnosti, silam osi zastavljenega cilja ni uspelo realizirati, zato se operacija, začeta 24. maja 1944, obravnava vse prej kot uspešna.

Slika 4: Razdelitev Jugoslavije leta 1943
(Vir: Atlas Jugoslavije, 2018)

2.2.4 Potreba po novi fronti

Dogajanje na ozemlju Evrope v prvi polovici leta 1944 odraža koncentriranje sil osi proti lastnemu ozemlju. Prebijanje zaveznikov na ozemlju Italije proti industrijskemu ozemlju na severu, akcije partizanov na ozemlju Jugoslavije, pritiski Rdeče armade proti zahodu ter izvajanje priprav za spopad z Armadno skupino Center sil osi, neprestano bombardiranje večjih mest, gospodarskih središč in proizvodnih obratov tako na severnem delu Nemčije kot v notranjosti, kontinuirani spopadi v Atlantskem oceanu indicirajo vpadanje moči sil osi. Ob navedenem še neenotnost politike in prebivalstva Nemčije, preobrati v zavezništvi, tako v smislu prestopanja držav med zavezništvi kot v smislu sklepanja novih, vse narekuje potrebo po odprtju nove, močne fronte, ki bi dokončno zlomila sile osi na ozemlju Evrope.

3 IZKRCANJE V NORMANDIJI

Odprtje zahodne fronte na ozemlju Evrope predstavlja napad sil osi na Nizozemsko, Belgijo in Luksemburg ter Francijo, začet 10. maja 1940. V dobrem mesecu dni so sile osi zlomile odpor. Nizozemska je kapitulirala 15. maja, Belgija 28. maja, 14. junija je nemška vojska zavzela Pariz. Teden dni pozneje, 21. junija 1940, je Francija kapitulirala. Zavezniške enote so se še pred kapitulacijo Francije uspele izmakniti. Na zahodni fronti je bilo tako delovanje sil osi orientirano proti severu, kjer je nevarnost predstavljalo močno zavezništvo Združenega kraljestva ter severne države skandinavskega polotoka.

Do leta 1944, ko so se je za omizjem zaveznikov rodila ideja o odprtju nove fronte, na ozemlju okupiranih držav na zahodu ozemlja Evrope, ni bilo večjih aktivnosti. Zgodila sta se dva večja napada zaveznikov, eden na obmorsko mesto Dieppe na severni obali in drugi na obmorsko mesto Saint Nazaire na zahodni obali Francije. Poskusi vohunjenja in pridobivanja informacij, posamični vpadi manjših enot zaveznikov in delovanja odporiških gibanj, ki so bila seveda številčno in tehnično neprimerno šibkejša in od sil osi niso zahtevala pretirane angažiranosti. Angažiranost sil osi je bila zato obsežnejša na severnem delu fronte, saj je bila Hitlerjeva želja po zavzetju Združenega kraljestva lahko uresničljiva le ob zlomu zaveznikov tako na vodi kot v zraku, kjer pa so zavezniške sil vztrajale in silam osi zadajale premočne udarce, da bi se ideja uresničila.

Obe strani, tako vse številčnejši zavezniki kot okrnjene, od spopadov utrujene in izmučene sile osi, ki so na območju zahodne fronte v letu 1944 predstavljale le še enote nemške vojske, so se zavedale, da na tem delu Evrope z vojaškega vidika vlada relativen mir.

3.1 Operacija Overlord

Operacija Overlord je bilo kodno ime zavezniških sil za načrtovano operacijo izkrcanja v Normandiji kot posledica začetka katere so se leta 1944 na zahodnem delu ozemlja Evrope začeli spopadi zahodne, poznane tudi kot druge fronte. Namen odprtja zahodne fronte je bila razbremenitev vzhodne ter začetek zapiranja obroča okoli nemških sil, razporejenih v centralni Evropi.

Na strani zaveznikov so bile v operacijo vključene enote Združenih držav Amerike, Združenega kraljestva, Kanade, Francije, Poljske, Avstralije, Belgije, Češkoslovaške, Grčije, Luksemburga, Nizozemske, Nove Zelandije, Norveške in Danske. Izvedba operacije je bila zaupana ameriškemu generalu Dwightu Duku Eisenhowerju. Poveljevanje nad kopenskimi silami je bilo dodeljeno angleškemu generalu Bernardu Montgomeryju, poveljevanje zračnih enot je pripadlo angleškemu poveljniku kraljevih

zračnih sil Traffordu Leighu–Malloryju, pomorskim enotam je poveljeval Anglež, admiral Bertram Ramsay.

3.2 Priprave zaveznikov

Od sprejetja odločitve o odprtju druge fronte dalje, torej od maja 1943, ko je Winston Churchill washingtonski konferenci sicer predlagal, da bi se težiščni napadi sprožili z juga, iz smeri Sredozemskega morja, pa vse do samega izkrcanja v Normandiji, so začele potekati priprave na najboljše zračno – desantno, pomorsko in kopensko akcijo v drugi svetovni vojni.

Odgovoren za načrtovanje akcije je bil angleški general Frederick E. Morgan, načelnik štaba združenega poveljstva zaveznikov. V začetni fazi načrtovanja se je izkazalo, da imajo zavezniške sile pomanjkanje izkrcnih ali desantnih ladij, saj so te aktivno sodelovale v Sredozemskem morju in v Tihem oceanu. Na podlagi izkušenj iz leta 1942, ko so zavezniki naleteli na premočan odpor pri poskusu zavzetja Dieppa, je bilo evidentno, da se operacija ne bo začela v obliki poskusa napada in zavzetja katerega od utrjenih in branjenih pristanišč na severni obali Francije ter da je za izvedbo načrtovane operacije smiselno predvideti zračno podporo, tako bližnjo kot oddaljeno, artilerijsko podporo ter uporabo nizkosidriščnih ladij za povečanje zmožnosti pristopa do obale. Omejitev pri izbiri mesta začetka operacije je bil tudi kratek domet angleških vojnih letal Spitfire in Typhoon.

*Slika 5: Angleško vojno letalo Spitfire
(Vir: Spitfire, 2018)*

3.2.1 Izbira lokacije napada

Predvidena so bila štiri možna mesta začetka operacije. Polotoka Bretanija in Cotentin sta iz ožjega izbora izpadla zaradi ponujanja možnosti silam osi tako hitrega

in učinkovitega odboja napada na omejenem območju in ponujanja možnosti koncentriranja sil. S taktičnega vidika sta bila polotoka nesprejemljiva. Morska ožina med Doverjem na otoku in Calaisem na celini je predstavljala tretjo možnost, ki sicer ponuja možnosti širitve in hitrega napredovanja po izkrcanju, a je bilo težko prehodno območje s prenekaterimi rekami in vodnimi kanali še dodatno utrjeno in branjeno, saj so se tu nahajale izstrelitvene rampe za rakete V-1 in V-2, sicer še v razvoju. Za mesto izkrcanja je bila izbrana Normandija. Teritorij je ponujal možnost napada na pristaniška mesta po Bretaniji in notranjosti, možnost napada proti celini v smeri Pariza in nadaljevanje tako proti jugu kot proti vzhodu, saj bi bila zahod in sever v domeni zavezniških sil. Največjo pomanjkljivost je tako predstavljala možnost izkrcanja in sidranja ladij, ki so poleg pripadnikov vojska pozneje na lokacijo dovažale hrano, strelivo, gorivo, materialna in tehnična sredstva in ostala potrebna sredstva za delovanje enot. Velik logistični izziv, ne le dostaviti, tudi podpreti enote med delovanjem, so zavezniki rešili z začetkom izdelave umetnih pristanišč Mulberry.

3.2.2 Izvidovanje območja

Sile zavezniškega letalstva so od aprila 1944 dalje nizko preletavale celotno severno obalo Evrope. Pristanišča, obale, teren za obalo, mostovi in zgradbe, utrdbe na obali in v notranjosti, razporeditev bunkerjev, razporeditev enot sil osi so bili izvidniški cilji preletov, prenekateri posneti z več strani. Za lažje načrtovanje napada so bili izdelani podrobni načrti lokacij. Francosko odporniško gibanje je zbralo preko deset milijonov slik in razglednic, s katerih so zavezniki lahko razbrali premike nemških enot in novo nastale bunkerje ali utrdbe ter tako predvidevali potek dogodkov oziroma razbrali dele taktičnih zamisli nasprotnika.

3.2.3 Zavajanje

Ena od sestavnih delov operacije Bodyguard, katere namen je bil Nemce zavesti v razmišljanju ter pritegniti njihovo koncentriranje sil stran od Normandije ter tako onemogočiti silam osi možnost hitre reakcije v obliki protinapada, je bila operacija Fortitude. Razdeljena je bila na severni in južni del, prvi je navidezno predvideval napad na okupirana območja Norveške, drugi pa napad na Pas de Calais. V ta namen so se na območju južnega dela Združenega kraljestva, v območju Kenta in Sussexa, začele zbirati zavezniške enote, predvsem drugi kanadski korpus in druga kanadska divizija. Nekatere so bile prave, druge umetne. Nastala je fiktivna Prva ameriška armadna skupina, zavezniki so ob obalo namestili zavajajoča oklepna vozila, tovorna vozila in plovila. Vtis koncentriranja sil so zavezniki podkrepili še z lažnim, namenoma zavajajočim pretakanjem izsledljivih, nezavarovanih informacij z obale proti notranjosti, tako da se je bil vtis koncentriranja sil zdel še prepričljivejši. Oba namišljena napada sta bila skrbno načrtovana in vodena, tako je namišljeno koncentriranje sil Britanske četrte Armade v okolici Edinburgha za napad na območje Norveške tam do pozne pomladi zadržalo kar trinajst nemških divizij.

Namišljene enote, zavajajoči podatki v namenoma nekriptiranih vojaških sporočilih, načrtno zavajanje dvojnih obveščevalnih agentov, preko radijskih valov oddajanje namišljenih dogodkov, motenje radarjev na francoski obali, zavajajoči namenoma podtaknjeni podatki v političnih in diplomatskih pogovorih ter druge dejavnosti, vse je vodstvo sil osi prepričalo v to, da se bodo spopadi za ozemlje centralne Evrope začeli v Calaisu, a šele v mesecu juliju leta 1944.

3.2.4 Taktične priprave na operacijo

Taktične priprave na operacijo so se izvajale na več delih ozemlja Anglije, Škotske in Severne Irske. Tako so vojaki zaveznikov v Slaptonu na jugu Anglije vadili izkrcavanje in premagovanje ovir na peščeni obali, vadbe z ostrim strelivom so se odvijale v Inveraryju na Škotskem, pomorske vaje plovil so potekale na ozemlju Severne Irske. Medicinske enote so vadile vzpostavitev ustreznih kapacitet in delovanje osebja v kaotičnih razmerah, pričakovanih predvsem ob začetku operacije, padalske enote so marca za Churchilla, Eisenhowerja in druge visoke častnike izvedle obsežen spust padalskih enot.

3.2.5 Tehnološki razvoj in inženirsko izpopolnjevanje

Posledica odločitve o nenapadanju utrjenih pristaniških mest je privedla do priprave izgradnje dveh umetnih pristanišč, ki bi zavezniško ladjevje branili pred visokimi valovi in služili za izkrcanje pripadnikov in opreme, manjšim ladjam pa bi nudili tudi zavetje pred obstreljevanjem sil osi. Pristanišči Mulberry A in Mulberry B, prvo predvideno na ameriškem delu izkrcnega odseka Omaha, drugo na angleškem delu Gold, sta bili sestavljeni iz enormnih količin betona in železa, kontejnersko oblikovani ter s plavajočimi pomoli povezani v kilometrsko konstrukcijo.

Predvidevanja, da bo zagotovitev zadostnih količin goriva za zavezniška oklepna, tovorna in druga vozila na celini vsaj nekaj časa nemogoča, so rodila idejo o izgradnji podvodnega naftovoda. Prvi vod naj bi bil operativen osemnajst dni po izkrcanju zaveznikov in bi potekal na relaciji od otoka Wighta v Angliji do Cherbourg na francoski obali, a se je operativnost iz tehničnih razlogov zavlekla do 22. septembra, drugi vod pa je bil ob koncu oktobra 1944 položen na relaciji Dungenessa v Angliji do Boulogne, jugozahodno od Calaisa na francoski obali. Oba voda sta med izvedbo operacije tako s svojimi kapacitetami kot zakasnelo vzpostavitev zagotovila le osem odstotkov vseh za operacijo po izkrcanju potrošenih goriv tako za vozila kot za letala.

Pripadniki inženirskih enot so za potrebe premagovanja ovir in uničevanja nasprotnika ob in po izkrcanju na peščeni obali in na celini predelali in dodelali do tedaj poznane oblike oklepnikov. Namesto strojnic na kupolah tankov so nanje nameščali metalce ognja, za potrebe katerih so tanki za seboj na prikolicah vlekli 1800 litrov nafte in se

s svojim dometom dokazali ne le kot močno psihološko orožje, temveč tudi kot zelo učinkoviti in uporabni pri čiščenju bunkerjev ter ostalih utrjenih ovir in objektov. Osnovne topove daljšega dometa na tankih so zamenjali z minometi. Topovi, ki jih je bilo z visoko eksplozivnimi izstrelki dometa skoraj 140 metrov možno polniti samo s sprednje strani, so bili uporabljeni za uničevanje betonskih objektov in ovir. Posadko tanka so v takem primeru spremenili, tako da je poleg voznika štela še šest pripadnikov enote inženircev. Tanke so opremili s tri metre širokimi koluti blaga, okrepljenimi z jeklenimi palicami, ki so v razmočeni pokrajini omogočali tako samoizvleko kot postavitve prehoda za ostale enote. Snopi lesenih palic, zvezanih med seboj, okrepljenih s kovinskimi cevmi, in prevozni mostovi so služili kot mostišča za premagovanje jarkov in višinskih ovir. Zavezniki so tanke opremili s plugi in drugimi napravami za odkrivanje in uničevanje min ter za odstranjevanje ovir. Nekaj tankov je bilo predelanih tudi v amfibije, vendar se ob samem izkrcaju, posebno v odseku Omaha, niso najbolje obnesli.

*Slika 6: Ena od oblik modifikacije angleškega oklepnika
(Vir: Hobart's Funnies the weird war machines, 2018)*

3.2.6 Vremenski pogoji in ostali naravni dejavniki

Že sama po sebi težko dostopna in trdno branjena obala je za zaveznike predstavljala velik izziv. Da bi bil napad učinkovitejši, so določili nekaj osnovnih kriterijev, ki bi jim invazijo olajšali. Jasno nebo preko noči, z luno na nebu, mirno morje, dobra vidljivost, šibak veter, zgodnje jutro, celo obdobje plimovanja, med prehodom oseke v plimo so bili predvideni kot dejavniki pomoči pri izkrcaju. A ob samem napadu vsi niso prizanesli.

3.3 Priprave sil osi

Na strani sil osi so bile detaljne priprave na spopad zaupane nemškemu generalu poveljniku novo formirane Armadne skupine B Erwinu Rommlu, poveljniku Sedme pehotne armade generalu Friedrichu Dollmannu in generalu Leu Geyruvon Schweppenburgu, poveljniku tankovske skupine Zahod. Zahodna fronta v celoti je bila domena vrhovnega poveljstva zahod, katerega je vodil general Karl Rudolf Gerdvon Rundstedt.

Pripadniki in civilni sodelavci sil osi so z namenom vzpostavitve obrambne linije na zahodni fronti že od aprila leta 1942 dalje, pa vse do samega izkrcanja zaveznikov v Normandiji, izdelovali in utrjevali ter povezovali strateške točke in območja, vse od obale Francije preko Belgije, Nizozemske, Nemčije, Danske in Norveške do skrajnega severa Evrope na Severnem rtu. Predvidenih je bilo 15.000 utrjenih objektov, ki naj bi jih podpiralo 300.000 vojakov, pretežno slabše opremljenih, v povprečju nekaj let starejših obveznikov in prisilnih prostovoljcev z območij vzhodnoevropskih držav. Gradili so betonske in železobetonske mitralješke utrdbe, topniške bunkerje, povezovalne koridorje, poveljniška mesta, mostišča, dovozne poti. Vse v več kot dveh letih zgrajene utrdbe so se dodatno zavarovali tako s tankovskimi kot s pehotnimi minami, betonskimi ovirami, na obalah so postavljali protipehotne in protiklepne mine, fortifikacijske ovire, prav tako zavarovane z minami. Vzdolž obale so v vodi polagali mine in ovire, nemška vojska je širša območja varovala tako na kopnem kot v morju. Zdelo se je, kakor je v to tudi verjelo vodstvo sil osi, kot da je postavljena umetna ovira, ki je zavezniške sile ne bodo mogle premagati.

V poročilu zahodnega poveljstva nemške vojske oktobra 1943, namenjenega Adolfu Hitlerju, je bila izražena zaskrbljenost nad preslabo utrjeno obalo od Francije do Norveške. Naloga pregleda obstoječega stanja domnevne lokacije napada zaveznikov na relaciji med Cherbourgom in Nizozemsko je bila zaupana puščavskemu lisjaku, nemškemu generalu Erwinu Rommlu, ki mu je bilo dodeljeno tudi poveljevanje nad novo nastalo Armadno skupino B, formirano in namenjeno za branjenje ozemlja zahodne Evrope. Po pregledu in ugotovljenih pomanjkljivostih ter na podlagi trdnega lastnega prepričanja je Rommel zahteval dodatno utrditev obale Normandije. Vse njegove zamisli pa niso bile realizirane, saj je v Nemčiji primanjkovalo betona, poleg tega pa je z inženirskimi enotami upravljalo poveljstvo organizacije Todt, nad katero pa sam zaradi kompleksne nemške poveljniške strukture ni imel moči poveljevanja, tako je nemalokrat osebno izdajal naloge vojakom. Za zaustavitev preletov jadralnih letal v notranjosti in dopuščanje možnosti izkrcanja padalskih enot je Rommel v obalnem zaledju po travnikih in njivah dal postaviti med štiri in pet metri visoke kole, Rommlove šparglje, med katere je dal položiti tudi mine. Za zaustavitev napredovanja izkrcnih ladij in v nadaljevanju oklepnikov je na zgornjo mejo plime na obali dal postaviti kovinske trinožce, dodatne mine ter druge protitankovske ovire, za zaustavitev žive sile pa je dal razprostrti bodečo žico, podprto z minskimi pastmi, ter izkopati in prikriti jarke. Samo število min se je po ukazu dodatnega utrjevanja obale potrojilo.

Neenotnost nemških vodilnih mož, Rommla in poveljstva zahodnih sil osi z Rundstedtom na čelu, je vodila v delitev tankovskih enot Zahod na tri dele. Adolf Hitler je tri divizije dodelil Rommlu, tri je pustil v vodenje poveljniku tankovske skupine Zahod generalu Leu Geyruvon Schweppenburgu, poveljstvo nad štirimi divizijami pa je prevzel sam.

3.4 Odločitev o datumu izkrcanja

Zavezniki so prve pogovore o izkrcanju v Normandiji začeli maja leta 1943 v Washingtonu. Osrednja akterja tretje v dvajsetem stoletju in druge strateške konference v obdobju sodelovanja Združenih držav Amerike v drugi svetovni vojni, sta bila predsednik Združenih držav Amerike Franklin D. Roosevelt in predsednik vlade Združenega kraljestva Winston Churchill, ki sta razpravljala o poteku in bodočih dogajanjih druge svetovne vojne. Z namenom sestave ustreznega števila kopenskih, pomorskih in zračnih enot, vzpostavitve enotnega, delujočega poveljstva, priprave ustreznih plavajočih konstrukcij, ki bi služila kot plavajoča пристanišča, izdelave primernih količin zalog streliva, opreme, goriv, olj in maziv ter ostalih potrebnih materialnih in tehničnih sredstev za izvedbo operacije, je bil datum izkrcanja v Normandiji grobo določen v obdobje enega leta, torej naj se ne bi zgodil pozneje kot maja 1944.

*Slika 7: Winston Churchill in Franklin Delano Roosevelt na ribarjenju
(Vir: Wikimedia, 2018a)*

4 ZRAČNI DESANT

Uspeh zavezniškega napada na Normandijo je bil v veliki meri soodvisen od uspešno izvedenega zračnega desanta. Namen tega je bil spust zaveznikov za obalno obrambno linijo, kjer so zavezniške enote imele nalogo zavzetja kritičnih točk, pomembnih križišč in delov prometnic, mostov ter objektov. Onemogočiti so morale delovanje nemških sil na obrambnih položajih obale ter vzpostaviti mostišča za prehod zavezniških enot z obale proti notranjosti. Dodatna naloga padalskih enot je bila tudi onemogočanje dostopa rezervnim enotam nemških sil proti mestom izkrcanja zavezniških enot na obali.

Padalske enote, ki so kot prve stopile na tla Normandije, so bile razdeljene v dva dela: eden naj bi posedel in zavaroval zahodni, drugi pa vzhodni bok v kopenskem delu operacije napadenega dela obale Normandije.

Prvi del enot, sestavljen iz padalcev 82. in 101. ameriške zračne divizije (divizija) je že v samem začetku desanta moral prilagoditi delovanje. Predvideno mesto pristanka padalcev, nižine in prekopi na jugovzhodnem delu polotoka Cotentin, so Nemci namreč namenoma poplavili, tako da so morali zavezniki mesto pristanka premakniti južneje in vzhodneje. Drugi del enot, sestavljen pretežno iz padalcev 6. britanske zračne divizije, je svoje spuste lahko izvedel na za to načrtovanem delu ozemlja ob reki Orni.

4.1 Desant ameriških enot

V fazi načrtovanja desanta so se vodilni možje zavezniških enot strinjali, da je potrebno ameriške padalske enote, namenjene delovanju v operaciji Overlord, razdeliti na dva dela, dve diviziji. 101. diviziji je bila dodeljena naloga vzpostaviti povezavo med obalo in notranjostjo polotoka Cotentin ter vzpostavitev zavarovanja na vzhodnem krilu pri mestu Carentan. 82. diviziji je bila dodeljena naloga vzpostavitve blokade na zahodnem krilu, pri mestu La Haye de Puits. Natančni načrti pristajalnih območij tako za padalce kot za jadralna letala v začetni fazi načrtovanja še niso bili izdelani, so pa bili pozneje, tri tedne pred samo izvedbo operacije spremenjeni, saj so realistična testiranja z jadralnimi letali vodila v nemalo poškodb in uničenj. Deset dni pred začetkom operacije je bil sklenjen kompromis, ki je vključeval tako taktična kot logistična dejstva. Divizijama so bile določene točke delovanja, ki so si bile v nasprotju s prvotno idejo bližje, da bi si ena drugi, če bi bilo to potrebno, lahko nudile podporo. 12. aprila je bila določena trasa leta desantnih letal. Teden dni pred začetkom operacije je bila definirana tudi trasa jadralnih letal (Ryan, 1971, str. 132).

Prav tako kot na strateškem nivoju so priprave na operacijo potekale tudi v taktičnem smislu. Pripadniki padalskih enot ter enot, namenjenih transportu v jadralnih padalih, nekateri z bojnimi izkušnjami, drugi brez, so se usposabljali vse pogostejše, saj je bilo zadanih ciljev, ki jih je bilo treba doseči, vse več. Padalci so morali uspešno izvajati skoke v dnevnem in nočnem času, letenje v dogovorjeni formaciji so vadili piloti. Usmerjevalci letal, odgovorni za označevanje pristajalnih območij za padalce in za jadralna transportna letala, so se usposabljali v vzpostavljanju zvez in markiranju območij.

Napad padalskih enot 101. in 82. ameriške padalske divizije je bil razdeljen v dve misiji. Misijo "Albany" je s spusti na pristajalna območja "A", "C" in "D" izvedla 101. divizija, misijo "Boston" je s spusti na pristajalna območja "T", "O" in "N" izvedla 82. divizija.

4.1.1 Misija Albany

Naloga padalcev 101. ameriške padalske divizije je bila zavzeti 39km² veliko območje na jugovzhodnem delu polotoka Cotentin, vzpostaviti štiri prehode iz obalnega območja "Utah" v notranjost, uničiti nemško obalno artilerijsko enoto pri mestu Saint-Martin de Verreville in zavzeti bližnje objekte, ki naj bi jih uporabljalo poveljstvo artilerijske enote. Med prvotnimi nalogami so bile pomembnejše še zavzeti okljuk reke Douve na območju La Barquette severno od mesta Carentan, zavzeti dva manjša mostova preko reke Douve nasproti področja Brevands, uničiti avtocestne mostove preko reke Douve pri mestu Saint-Comedou Mont in zavarovati dolino reke Douve. V fazi razvijanja in doseganja zastavljenih ciljev so bile za pripadnike 101. ameriške zračne divizije predvidene še naloge motenja nemških komunikacijskih sistemov, vzpostavitev cestnih blokad z namenom oviranja premikov nemških rezervnih enot, na severu vzpostaviti obrambno linijo med obalo in mestom Valognes ter na zahodu obrambno linijo med slednjim in mestom Blosville, kjer je bila predvidena tudi združitev s pripadniki 82. ameriške zračne divizije (Ryan, 1971).

Padalci 101. ameriške padalske divizije, 6928 pripadnikov, so bili razdeljeni v manjše enote, regimente, velikosti do 1800 pripadnikov. 502., 506. in 501. padalski regiment so bili na območje delovanja prepeljani v 443 letalih tipa C-47. Vsak regiment je bil prepeljan v treh ali štirih valovih, od katerih je bil vsak val sestavljen iz 36, 45 ali 54 letal, ki so med letom tvorila formacijo v obliki črke V. Vsako izmed letal je prevažalo med 15 in 18 pripadnikov in je bilo oštevilčeno, kar je pripadnikom olajšalo lociranje letala ter posledično enoti skrajšalo čas vkrcavanja.

Vzletanje prvih letal se je začelo 5. junija ob 22.30 in si je sledilo v šestminutnih intervalih. Letala so z namenom izogniti se nemškemu radarjem preko angleškega kanala letela na višini 150 metrov in brez razsvetljave. Trasa leta je z letališč v Angliji vodila v smeri jugozahoda, nad polotokom Cotentin, na zahodni obali, kjer je med

otokoma Guernsey in Alderney stacionarno točko obračališča letal v smer jugovzhod predstavljala ladja Hoboken. Od tam so letala letela v smeri Portbaila, kjer pa so na celini naletela na gosto oblačnost ter gosto in nizko meglo, kar je poleg nemškega obrambnega protiletalskega ognja predstavljalo težavo tako za pilote kot za padalce. Slednji so, kljub izvedenim vadbenim skokom, v dani situaciji pristali tudi do 32 kilometrov oddaljeni od določenih pristajalnih območij.

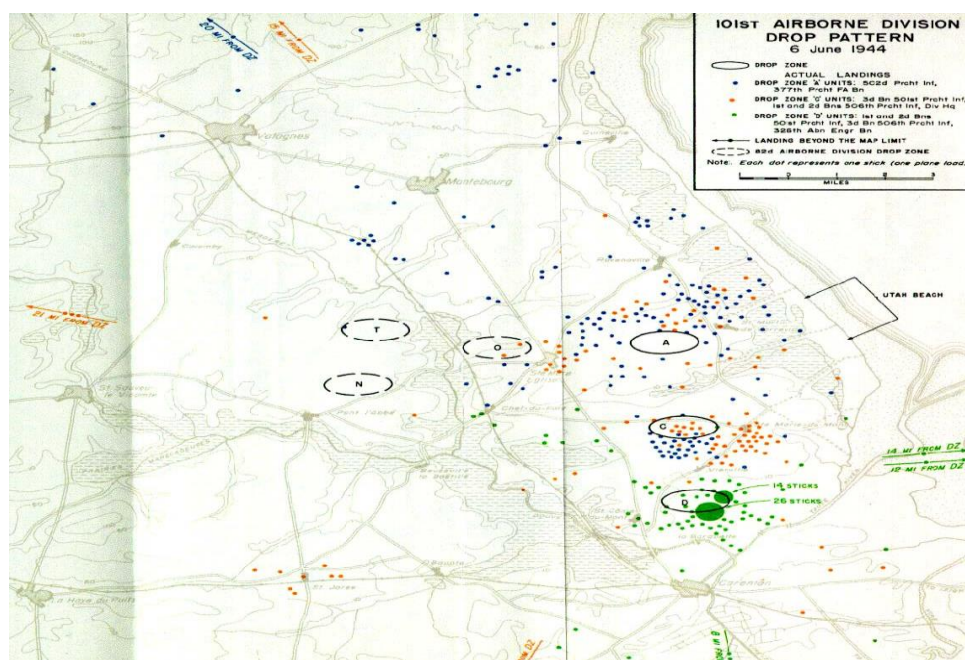
Prvi so proti pristajalnemu območju "A" (drop zone Able), ki je imelo središče 3 kilometre vzhodno od mesta Sainte-Mere-Eglise, med 00.48 in 1.086. junija skočili padalci 502. padalskega regimenta. Zaradi oteženih razmer ter pomanjkanja in oteženega komuniciranja med piloti in enotami izvidnikov, ki naj bi ustrezno označili pristajalna območja, so padalci močno razkropljeni pristajali predvsem v napačna območja, so pa ob reorganizaciji po pristankih izvedli zastavljene naloge. Pripadniki drugega bataljona 502. padalskega regimenta so zavzeli območje, ki je bilo po predhodnem letalskem napadu zapuščeno. Pripadniki prvega bataljona so do 6.30 zasedli Saint Martin de Verreville, objekte poveljstva nemške artilerijske enote, in vzpostavili obrambno linijo med mestoma Foucarville in Beuzeville. Pripadniki tretjega bataljona so se po reorganizaciji premaknili iz mesta Sainte-Mere-Eglise proti področju Varreville, kjer so ob 7.30 zasedli izhod številka 3 z obalnega območja Utah ter ga obvarovali do prihoda enot z obale.

Drugi val skokov proti pristajalnemu območju "C" (drop zone Charlie), ki je imelo središče 1,6 kilometra zahodno od mesta Saint Marie du Mont, so med 1.14 in 1.20 izvedli padalci prvega in drugega bataljona 506. padalskega regimenta ter padalci tretjega bataljona 501. padalskega regimenta. Močan protiletalski ogenj in gosti oblaki so pripomogli k razpršenosti enot ob pristanku ter izgubi treh letal med letom. Pripadniki prvega bataljona 506. padalskega regimenta so pristali najtočneje, posamezniki oddaljeni največ 1,5 kilometra od doskočišča. Pripadniki drugega bataljona 506. padalskega regimenta so pristali precej preveč zahodno in severno od doskočišča ter se reorganizirali v mestecu Foucarville. Nalogo zavzetja in vzpostavitve prehoda z obale so pred njimi opravili pripadniki 4. divizije. Del pripadnikov tretjega bataljona 501. padalskega regimenta je po pretežno preciznem pristanku reorganiziral poveljnik 101. divizije General major Maxwell Davenport Taylor. Sestavljena enota velikosti čete se je do 6. ure prebila do mesta Poupeville, kjer je po šesturnih spopadih z nemškimi enotami in po pregledu okoliških objektov zasedla in zavarovala prehod z obale proti notranjosti tik pred prihodom 4. divizije.

Kot zadnji so proti pristajalnemu območju "D" (drop zone Dog), ki je imelo središče tri kilometre vzhodno od mesta Saint-Come du Mont, med 1.26 in 1.40 odskočili pripadniki prvega in drugega bataljona 501. padalskega regimenta ter pripadniki tretjega bataljona 506. padalskega regimenta skupaj s pripadniki čete C 326. inženirskega bataljona. Proti doskočišču ali v njegovo bližino je odskočilo več kot 70 odstotkov pripadnikov, močna nemška protiletalska in zračna obramba pa je bila

razlog, da marsikateri od padalcev ni doskočil oziroma pristal živ. Med spustom so bili tako med drugimi zadeti in ubiti trije visoki, poveljujoči častniki. Edini preživeli poveljnik bataljona, podpolkovnik Robert A. Ballard, je zbral 250 pripadnikov ter se odpravil proti mestu Saint-Come du Mont uničiti avtocestne mostove preko reke Douve. Enota je bila zaustavljena manj kot kilometer pred ciljem, pri zaselku Les Droueries, kakor tudi enota 50 pripadnikov pod poveljstvom majorja Richarda J. Allena kilometer južneje, pri zaselku Basse-Addeville. Poveljnik 501. padalskega regimenta, polkovnik Howard R. Johnson je z enoto 150 pripadnikov uspel zavzeti okljuk reke Douve pri La Barquette pred 4. uro ter se po vzpostavitvi obrambe na območju odpravil nazaj proti pristajalnemu območju D. Tam je zbral novih 100 pripadnikov, med njimi tudi 50 pripadnikov enote majorja Richarda J. Allena in jih namenil dodatni obrambi zavzetega položaja. 250 pripadnikov pri Saint-Comedu Mont svoje naloge ni uspelo izvršiti. Enota velikosti voda iz tretjega bataljona 506. padalskega regimenta je bila pri izvedbi naloge uspešna. Pripadniki so do 4.30 zavzeli le dva manjša mostova preko reke Douve ter posedli vzhodni breg, a ga pozneje zaradi prenekaterih napadov nemških enot zapustili. Posedli in okrepili so zahodni breg ter odbili poskus nemškega preboja preko mostu.

V nadaljevanju dneva so pripadniki 101. divizije izvedli še dve vidnejši in uspešnejši akciji. Enota velikosti oddelka je zasegla in uničila tri- do štirikrat številčnejšo nemško artilerijsko baterijo s 105-milimetrskimi topovi pri mestu Sainte-Marie du Mont, ki ga je enota velikosti oslabiljene čete pozneje ob pomoči že angažiranih pripadnikov v spopadu zavzela.

Slika 8: Načrt pristanka pripadnikov 101. ameriške padalske divizije
(Vir: Wikimedia, 2018b)

Pripadniki 101. divizije so 6. junija 1944, po doskoku, opravili najpomembnejše naloge. Zavzeli so predvidene objekte, večino mostov, nekatere od njih so pozneje tudi porušili, vzpostavili mostišče za prehod enot z obale proti notranjosti. Težavo je za enoto predstavljala tako šibka obrambna linija, ki bi jo morebitne oklepne nemške enote lahko prebile, kot nekaj dislociranih manjših enot, ki z glavnino niso imele radijske ali druge zveze. Enota je po kalkulacijah, opravljenih v avgustu leta 1944, utrpela 1240 žrtev, od tega mrtvih 182 pripadnikov, ranjenih 557 pripadnikov ter pogrešan 501 pripadnik. Enota se je v celoti konsolidirala devetega junija 1944 za združen napad na mesto Carentan.

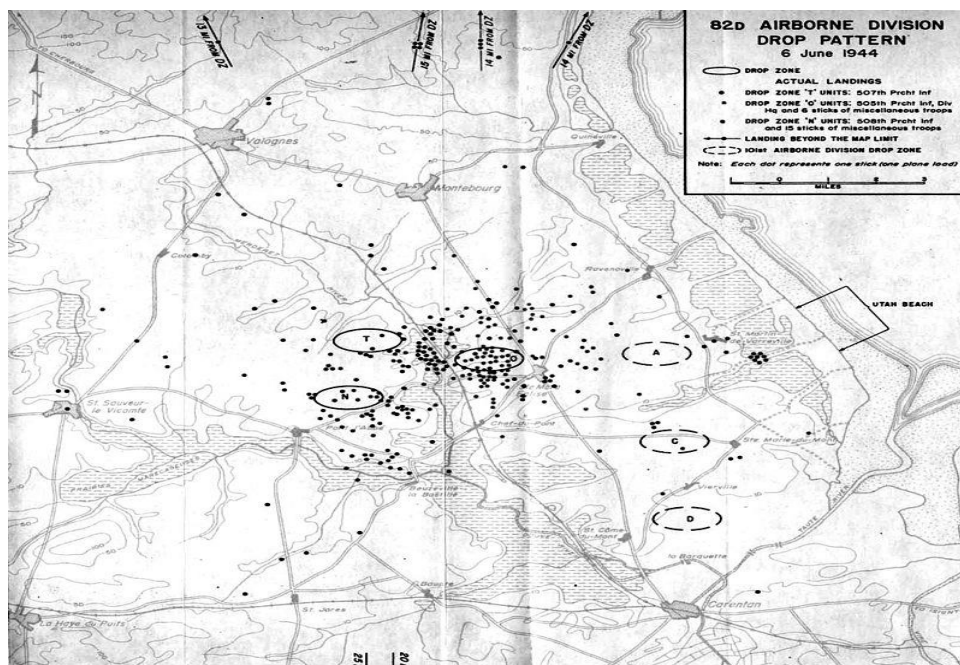
4.1.2 Misija Boston

Cilj padalcev izkušenejše 82. ameriške padalske divizije je bila zasesti 26 km² veliko območje na obeh bregovih reke Merderet. Zavzetje mesta Sainte-Mere-Eglise, najpomembnejšega prometnega križišča, je bila poglavitna naloga, ob tem pa je divizija imela nalogo še blokirati prihode do mesta in območja s strani zahoda in jugozahoda, zavzeti prehode in mostova preko reke Merderet pri zaselku La Fiere in pri mestu Chef-du-Pont. Uničiti je morala most preko reke Douve pri mestu Etienneville ter vzpostaviti obrambno linijo proti zahodu iz smeri mesta Gourbesville proti mestu Renouf (Pont l'Abbe). V fazi napredovanja je imela divizija še nalogo motiti nemško komuniciranje, vzpostaviti cestne blokade in ovir z namenom ovirati premike nemških enot, vzpostaviti obrambno linijo med mestoma Neuville in Baudienville na severu ter izprazniti pristajalna območja proti meji enote pri mestu Les Forges južno od mesta Sainte-Mere-Eglise. Pripadniki so imeli nalogo vzpostaviti stik s pripadniki 101. divizije. Za izvedbo naloge so bili pripadniki divizije razdeljeni v tri dele: padalski del so sestavljali pripadniki 507., 508. in 505. padalskega regimenta, jadralni del je bil sestavljen iz pripadnikov pehotnega regimenta in artilerijskega bataljona ter pridruženi pomorski del, sestavljen iz pripadnikov divizijskih podpornih elementov, pripadnikov pridruženih enot in tankovskih posadk, ki so se izkrcale na obalnem delu "Utah".

Padalci 82. divizije, 6420 pripadnikov, prepeljanih na območje v 369 letalih tipa C-47, prav tako razdeljeni v tri regimente, so se pred skokom soočali z identičnimi težavami kot kolegi iz 101. divizije. Nemška protiletalska in protizračna obramba je vzporedno s slabimi vremenskimi pogoji povzročala težave tako pilotom kot padalcem. Slednji so imeli nalogo doskočiti v območji "T" severno in območje "N" južno (drop zone T, drop zone N) na zahodnem bregu reke Merderet ter v območje "O" (drop zone O) na vzhodnem bregu reke, severozahodno nad mestom Sainte-Mere-Eglise.

Prvi so v šestminutnih intervalih med 1.51 in 2.03 proti pristajalnemu območju "O" letala zapustili pripadniki drugega, tretjega ter prvega bataljona 505. padalskega regimenta ter pripadniki poveljstva 505. regimenta in 82. divizije. Kljub ne najugodnejšim okoliščinam so pripadniki 505. regimenta izvedli najpreciznejši skok v noči, saj jih je polovica pristala znotraj ali ne dlje kot miljo oddaljeni od pristajalnega

območja, dodatna četrtna pripadnikov pa je pristala ne dlje kot tri kilometre stran. Med 2.08 in 2.20 so iz letal proti pristajalnemu območju "N" skočili pripadniki drugega, tretjega in prvega bataljona 508. padalskega regimenta, poveljstvo regimenta ter pripadniki čete B 307. inženirskega bataljona. V nasprotju z veterani iz 505. regimenta so imeli novinci 508. regimenta več težav in posledično tudi žrtev. Njihov skok velja za najbolj ponesrečenega v noči, saj so nemške enote uspele sestreliti osem letal, celo zadeti posameznike pred skokom. Ti so mrtvi obležali na letalih. Kakorkoli, le četrtna pripadnikov je doskočila v radij 1,6 kilometra območja N, še četrtna znotraj radija 3 kilometrov. Preostala polovica pripadnikov regimenta je doskočila na vzhodni breg reke Merderet, polovica od teh tudi v do 16 kilometrov oddaljeni mesti Picaucville in Etienville ali celo neznano kam. Med 2.32 in 2.44 so proti pristajalnemu območju "T" z letal skočili še pripadniki drugega, tretjega in prvega bataljona 507. padalskega regimenta, katerim izvidniki zaradi bližine nemških enot niso mogli označiti pristajalnega območja. Skoraj polovica pripadnikov in opreme je pristalo v travnatem in močvirnatem predelu porečja reke Merderet, kjer jih je neznano število celo utonilo. Četrtna pripadnikov 507. regimenta je doskočilo v območje delovanja 101. divizije ter jim tako postala začasno podrejena, pripadniki poveljniške čete prvega bataljona pa so pristali celo 8 kilometrov jugovzhodno od mesta Carentan. Popolnoma odrezani so bili, s pripadniki drugih enot, ki so zgrešili doskočišča, udeleženi v petdnevne spopade s pripadniki nemške 17. SS tankovske divizije. 150 se jih je v manjših skupinah uspelo prebiti nazaj do mesta Carentan (Ryan, 1971).

Slika 9: Načrt pristanka pripadnikov 82. ameriške padalske divizije

(Vir: Wikipedija, 2018b)

Pripadniki 82. divizije so le delno uspešno izvedli zadane naloge. Niso uspeli zavzeti celotnega področja zahodnega brega reke Merderet ter uničiti mostov preko reke Douve, le pripadniki začasnega, sestavljenega bataljona iz 508. regimenta so zavzeli

vzpetino ob reki Merderet in od tam ovirali nemške protinapade pri mestu Chef-du-Pont. Pripadniki dveh čet 507. regimenta so bili tri dni angažirani v spopadih pri mestu Amfreville, v jedru nemškega odpora. Pripadniki 505. regimenta so uspešno opravili dve nalogi. Čeprav so pripadniki celo obviseli na mestnem zvoniku, so v nekaj manjših spopadih pripadniki tretjega bataljona uspeli zavzeti mesto Sainte-Mere-Eglise ter vzpostaviti obrambno linijo na južnem delu mesta, kjer so se pričakovali nemški protinapadi. Na severu, pri mestu Neuville-au-Plain, je vod drugega bataljona vzpostavil cestno blokado in obrambno linijo, ki je osem ur, do prihoda pomoči z južnega dela mesta, ko je bil tam odbit napad nemških pehotnih in oklepnih enot, uspela zadrževati dve četi.

Navedbe o zavzetju mostu pri zaselku Manoir de la Fiere so različne. Nalogo je vodil poveljnik čete A, prvega bataljona 505. regimenta, stotnik John Dolan, ki v pismu generalu Jamesu Gavinu (poveljujočem 505. regimentu v spopadu), leta 1959 detajlno in celovito opiše dogajanje na mostu, za njem in pred njim. Premiki, lokacije, delovanje pripadnikov, prihod podpornih enot 508. regimenta, napadi nemških pehotnih in tankovskih enot, uničenje slednjih, vse je do potankosti opisano ter zato ne zbuja dvoma o avtentičnosti izjave, da je stotnik Dolan zadano nalogo opravil. Revizija dogajanja pri mostu je bila napisana kot odziv na vprašanje in bila 27. marca 1959 posredovana avtorju knjige Najdaljši dan Corneliusu Ryanu kot negacija njegove trditve, da ta del naloge, zadan 505. regimentu, ni bil uspešno izveden. Most pri mestu Chef-du-Pont je zavzel in branil brigadni general James Gavin, ki se je z enoto, razen enega voda, pozneje čez dan vrnil v pomoč na območje mostu in križišča pri zaselku Manoir de la Fiere.

Pripadnikom 82. tako kot pripadnikom 101. divizije ob pristanku in čez dan ni bilo prizaneseno. Število žrtev, predstavljeno v mesecu avgustu 1944, je bilo 1259, od tega preminulih 156 pripadnikov, ranjenih 347 pripadnikov in pogrešanih 756 pripadnikov.

4.1.3 Podporne misije

Misijama Albany in Boston, ki veljata za prva spopada ameriških enot na tleh Normandije šestega junija 1944, sta kot podporni misiji sledili misija Chicago, namenjena podpori 101. divizije, in misija Detroit kot podpora 82. diviziji. Začeli sta se hkrati, obe v času izvedbe prvih padalskih skokov nad polotokom Cotentin, prvi pristanki jadralnih letal pa so bili predvideni ob 4. uri zjutraj. Vsaka od podpornih misij je bila izvedena z 52 jadralnimi letali tipa CG-4A.

Misija Chicago je bila prvenstveno zamišljena kot artilerijska podporna misija. Njeni elementi naj bi se v območje delovanja prepeljali celo večer pred glavino, pred 101. ameriško padalsko divizijo. Zaradi dvomov o uspešnosti izvedbe pristanka zavoljo nemške obrambe je bila pozneje misija določena kot podporna z začetkom ob 4. uri.

Tako so v 44 jadralnih letalih na dan D ob 1.19 poleteli pripadniki dveh čet 81. bataljona protiletalske obrambe, v preostalih osmih pa so se prevažali pripadniki 326. inženirskega bataljona, pripadniki 101. čete zvez, pripadniki protitankovskega voda 327. pehotnega regimenta ter skupina medicinskega osebja iz 326. medicinske čete. Skupaj je bilo prepeljanih 155 pripadnikov, buldožer, šestnajst 57-milimetrskih topov in 25 vozil. Elementi misije so bili 92-odstotno uspešno prepeljeni na pristajalno območje "E" ali v njegov radij v obsegu dveh milj in bili aktivirani takoj po pristanku. Predvideno pristajalno območje je delno prekrivalo pristajalno območje "C" 101. ameriške padalske divizije.

V misiji Detroit je bil na območje delovanja prepeljan jadralni element 82. ameriške padalske divizije. V pristanku na pristajalnem območju "O", nedaleč od mesta Sainte-Mere-Eglise ob 4.07 so bili tako udeleženi pripadniki dveh čet in sredstva 80. bataljona protiletalske obrambe ter pripadniki poveljstva, artilerijske enote in čete zvez 82. divizije. Takoj po pristanku so bili tako pripadniki kot sredstva nemudoma angažirani. Do danes je nedefiniran pristanek petih letal, ki so bila s svojim tovorom po mesecu dni razglašena za pogrešana.

6. junija med 21.00 in 23.10 sta bili izvedeni še dve podporni misiji: obsežnejša misija Elmira v podporo 82. diviziji ter misija Keokuk, podpora 101. diviziji.

Misija Keokuk se je začela z vzletom letal ob 18.30. Prvi pristanki, ki so bili predvideni za 21.00, so se dejansko zgodili 7 minut predčasno. 32 jadralnih letal tipa Horsa je iz smeri sever preko obalnega območja "Utah" letelo proti pristajalnemu območju "E", kjer je bilo obstreljevano s strani nemške obrambe. Kljub nemirnemu letu je večina letal neovirano pristala vsaj v bližini pristajalnega območja ter na območje delovanja prepeljala 157 pripadnikov različnih rodov: veziste, medicinsko osebje in pripadnike poveljstva. Prepeljanih je bilo tudi 40 vozil, 6 topov ter 19 ton različne opreme in zalog.

Misija Elmira je bila izvedena s 36 jadralnimi letali tipa CG-4A ter s 140 jadralnimi letali tipa Horsa. Deljena je bila v štiri neenake dele, od katerih naj bi prva dva vzletela v prvem valu in pristala deset minut po pristanku letal misije Keokuk, druga dva dve uri pozneje. Pristajalna cona "W" je bila predvidena na ravninah severno od mesta Bloisville, a so jo delno zasedle nemške enote, zato sta prva dela misije Elmira pristala pred nemško obrambno linijo in bila deležna močnega napada. Le eden od drugih dveh delov je uspel pristati na pristajalnem območju "O", ki se je pokazalo kot alternativa prvotnemu, eden je pristajanje izvedel ob nemških obrambnih linijah in bil tako kot dela prvega vala deležen močnega napada. V prvem valu so bili na območje delovanja kljub napadu pretežno uspešno prepeljeni pripadniki ene čete 80. protiletalskega bataljona s poveljstvom enote, del pripadnikov artilerijske enote in čete zvez 82. divizije, izvidniški vod 82. divizije, pripadniki čete zvez in preostali pripadniki poveljstva 82. divizije ter z njimi še pripadniki 307. sanitetne čete. Del slednjih je prispel v drugem valu, ki so ga sestavljali še pripadniki 319. in 320. artilerijskega

bataljona, pripadniki čete 307. inženirskega bataljona ter preostanek artilerijskega elementa 82. divizije. Med pomembnimi elementi oborožitve, ki so bili prepeljani, je predvsem 24 havbic, predvidenih za podporo 507. in 508. bataljonu, od katerih jih je bilo 15 aktiviranih že naslednji dan. Drugi val je pristajanje začel ob 22.55. Obsežna zračna misija je vključevala 176 jadralnih letal. Posledice so bile 15 mrtvih, 17 ranjenih in 4 pogrešani piloti, 33 mrtvih in 124 ranjenih pripadnikov enot ter nekaj izgubljenih letal.

Dodatne podporne zračne misije so se nadaljevale že naslednji dan, pretežno s pripadniki pehote, izvidniki in elementi artilerije.

4.2 Desant angleških enot

V fazi načrtovanja invazije na Normandijo je bilo določeno, da bo vzhodno izkrčno mejo invazivnega območja pomorskih enot pri mestu Caen, ob izlivu reke Orne, zavzela in do prihoda kopenskih enot zaščitila britanska 6. padalska divizija (6. divizija).

Enoti, ki je bila formirana aprila meseca leta 1943 in do 6. junija še ni sodelovala v bojnih akcijah, je poveljeval generalmajor Richard Gale. Načrt operacije Tonga (kodno ime za operacijo britanske 6. padalske divizije kot sestavni del operacije Overlord) je predvideval angažiranje le padalske brigade in protitankovske čete, ki naj bi se utrdili in omogočili izkrcanje britanski 3. pehotni diviziji na predelu obale "Sword". Poveljniku je bil načrt predstavljen 17. februarja. Osebnostno je posredoval pri nadrejenih in uspel ustrezno argumentirati potrebo po enoti velikosti divizije, ki jo je odobril poveljujoči vsem britanskim padalskim enotam, generalmajor Frederic Arthur Montague Browning.

Enoti so bile poleg vzpostavitve obrambne linije na vzhodu ter zavzetja strateško pomembnih točk vse do območja južno od mesta Caen, dodeljene še tri težiščne naloge. Prva med njimi je predvidevala zavzetje in branjenje dveh mostov preko reke Orne v Caenskem kanalu, enega pri mestu Benouville, drugega pri mestu Ranville, 800 metrov vzhodneje. Druga naloga je predvidevala uničenje močno utrjene priobalne nemške artilerijske čete, pomaknjene v notranjost, približno 1,5 kilometra od obalnega izkrčnega območja "Sword", južno od mesta Merville. Tretja naloga je predvidevala zavzetje teritorija v porečju reke Divester, uničenje mostov, predvsem ob mestih Varaville, Robehomme, Bures in Troarn ter posledično obrambo zavzetega območja do prihoda kopenskih enot. Za transport enot sta bili predvideni dve skupini letal Kraljevih zračnih sil (Royal Air Force – RAF).

Na podlagi sprejetih strateških odločitev so se začele izvajati priprave na taktičnem in operativnem nivoju. Piloti in preostali stalni deli posadk so vadili formacije leta ter načine, kako najučinkoviteje na izkrčno mesto prepeljati enoto velikosti divizije,

pripadniki 6. divizije pa so izvajali skoke. Prva večja vaja v začetku meseca februarja 1944 je rezultirala skok 3. padalske brigade iz 98 transportnih letal. V naslednji vaji konec marca je bilo za skok divizije angažiranih 284 transportnih in jadralnih letal. V največji vaji, vaji imenovani "Mush", ki je potekala med 21. in 26. aprilom, pa je bilo za prevoz divizije in pridodane brigade uporabljenih nekaj manj kot 700 letal. Bolj ko se je približeval dan invazije, pogostejše in bolj definirane so bile vadbe. Tako so na primer jadralne enote, predvidene za transport enot do mostov preko reke Orne in preko Caenskega kanala, do mostov v porečju reke Dives in do artilerijske čete pri mestu Merville, dnevno krožile nad pristajalnimi območji in vadile manevre, s katerimi bi se bile zmožne spustiti natančno na predvidene cilje. Inženirske enote so vadile odstranjevanje kolišč, imitacije "Rommlovih špargljev" ter tako poskušale skrajšati časovne okvirje odstranjevanja ovir. Bataljon, predviden za uničenje artilerijske čete pri mestu Merville, je dva tedna priprav izvajal na posebnem vadišču, imitaciji četne utrdbe pri mestu Merville. Enota, predvidena za napad na mostove preko Caenskega kanala in mostove preko reke Orne, je bila začasno premeščena v mesto Exeter, kjer so pripadniki vzdolž reke izpopolnjevali taktiko naskoka in zavzetja mostov. Poveljujoči so dnevno prejeli slike izvidniških enot, ki so vedno znova prikazovale območja napada in pristajalne točke. Izvidniki so uspeli celo sestaviti barvni film, ki je pilotom jadralnih letal simuliral traso leta.

Operacija se je začela z vzletom dvanajstih letal 5. junija 1944 ob 22.56. Šlo je za šest težkih bombnikov kot vlačilcev in podporo šestim jadralnim letalom, ki so prevažali pripadnike pehotne čete 2. pehotnega bataljona Oxfordshire and Buckinghamshire ter pripadnike dveh inženirskih vodov. Naloga, dodeljena enotam, je bila zavzeti mostova preko Caenskega kanala in preko reke Orne. Med 23.00 in 23.20 je najprej vzletelo šest dvomotornih transportnih letal, ki so prevažala izvidnike (pripadnike, katerih naloga je bila označiti pristajalna območja, kjer je pristajala glavnina brigade), v nadaljevanju pa še šestnajst takih, ki so prevažali del pripadnikov 9. britanskega padalskega in 1. kanadskega padalskega bataljona ter pripadnike poveljstva 3. padalske brigade. Pol ure pozneje je, v prvem valu, vzletelo 239 motornih letal, katerim je bilo pridruženih še 17 jadralnih. Prevažala so glavnino 3. in 5. padalske brigade ter težje tehnične elemente, ki naj bi na območje delovanja prispele ob 00.50. V drugem valu, katerega pristanek je bil predviden ob 3.20, so 65 jadralnih in 4 tovorna jadralna letala prevažala pripadnike poveljstva 6. divizije ter protitankovsko četo. Zadnji val treh jadralnih letal je prevažal pripadnike 9. padalskega bataljona ter pripadnike inženircev, katerih naloga je bila ob 4.30 začeti z napadom na utrjeno artilerijsko četo pri mestu Merville (Ryan, 1971).

Slika 10: Jadralna in motorna letala pripravljena na vzlet proti Normandiji
(Vir: Wikimedia, 2018d)

4.2.1 Operacija Deadstick

Prve enote so na območju delovanja pristale 6. junija med 00.15 in 00.20. Pripadniki, angažirani pri mostu preko Caenskega kanala, so očistili obrambne rove, napadli stražarja pri mostu ter v bližnji betonski bunker, v katerem naj bi se nahajala aktivacijska oprema za uničenje mostu, odvrgli granate. Most so zavzeli v pičlih petih minutah in posedli obrambne položaje. V napadu so bili sicer ranjeni vsi trije poveljniki vodov, kot prva žrtev invazije na Normandijo pa je ranam podlegel poročnik Den Brotheridge. Pripadniki, angažirani pri zavzetju mostu preko reke Orne, so po preciznem pristanku in takojšnjem odzivu nemških enot pri mostu aktivirali top ter z natančnim izstrelkom uničili edino obrambno točko mostu ter posedli obrambne položaje.

Pripadniki 7. bataljona so se po razpršenem pristanku sicer uspeli reorganizirati, vendar jih je več kot polovica še cel dan iskalo položaj matične enote, pripadniki katere so se uspešno povezali z izvajalci operacije Deadstick pri mostu čez Caenski kanal in tam skupaj utrdili obrambne položaje. Združena enota pri mostu je najprej, še v jutranjih urah, ubranila tako posamične neorganizirane poskuse nemških protinapadov kot pozneje napad tankovske enote. Uničili so 13 od skupno 17 tankov. Enota je tako do 19. ure, do prihoda prvih elementov britanske 3. pehotne divizije, ki se je izkrčala na obalnem območju "Sword", uspela obdržati most in bila ob 01. uri naslednjega dne razrešena naloge (Ryan, 1971).

4.2.2 Operacija Tonga

Pristanek pripadnikov 12. in 13. bataljona ravno tako ni bil najbolj natančen, pa vendar dovolj, da so se lahko organizirali in izvedli zadane naloge. 12. bataljon je zasedel vasico Le Bas de Ranville, 13. bataljon pa mesto Ranville, severo vzhodneje, ter območje divizijskega pristajalnega območja, ki so ga tudi zavarovali, očistili nastavljenih ovir in eksploziva.

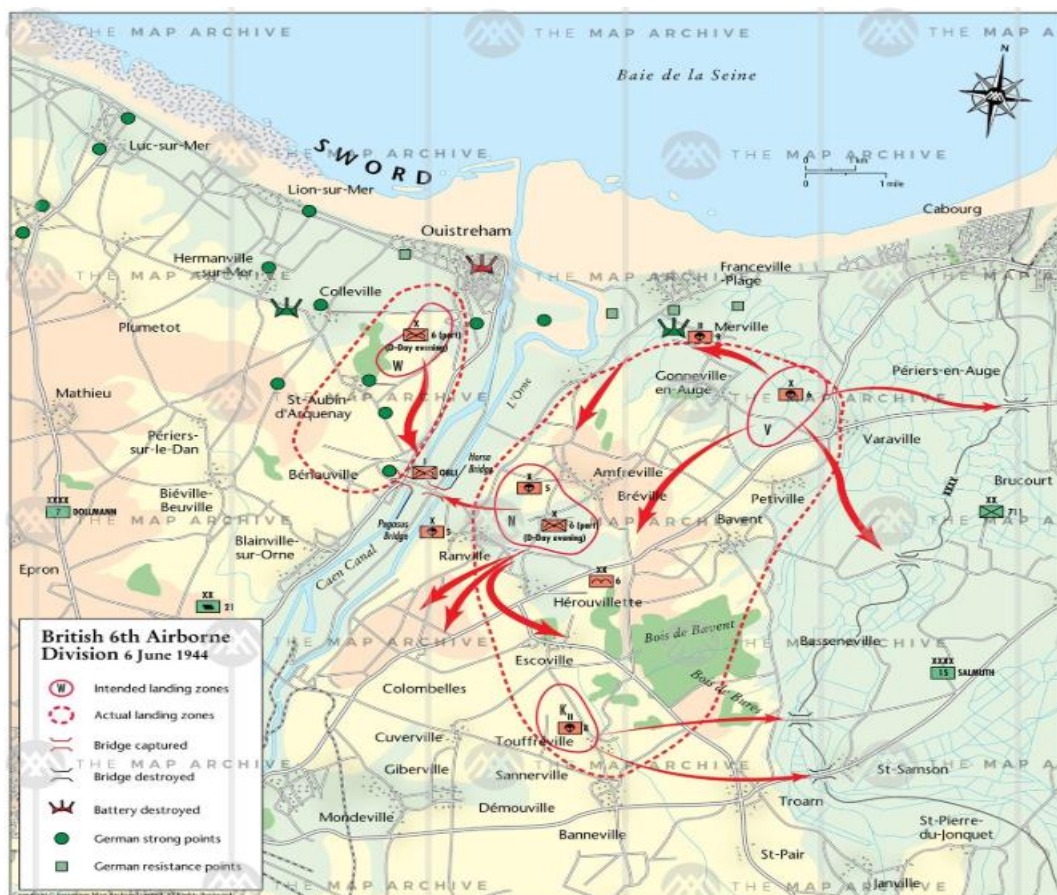
Pripadniki 3. padalske brigade so se soočali z enakimi težavami kot njihovi kolegi iz 5. brigade. Slabo vreme, neoznačena ali napačno označena pristajalna območja ter slaba navigacija so botrovali razpršenemu pristanku. Nekaj pripadnikov 8. padalskega bataljona, ki je imel nalogo uničiti mostova pri mestu Bures in most pri mestu Troarn, je pristalo precej zahodneje, celo v območju delovanja pripadnikov 5. brigade. Po nekaj zmede in daljšem obdobju reorganizacije, ki je trajalo več kot 3 ure, so pripadniki 8. bataljona dokončno uničili mostove ter se podali proti mestecu Le Mesnail, da bi okrepili mostišče za prihajajočo 3. pehotno divizijo.

Pripadnikom 1. kanadskega padalskega bataljona se je doskok še bolj ponesrečil. Nekateri so pristali v samem zaledju obale, nekateri celo 16 kilometrov oddaljeni od pristajalnega območja, medtem ko so nekateri ob pristanku v poplavljenem območju pri mestu Varaville celo izgubili življenje. Most pri mestu Robehomme so tako ob 3. uri pripadniki čete neuspešno, pripadniki inženirskih enot ob 6. uri pa uspešno z ustreznimi ter zadostnimi sredstvi uničili. Pripadniki druge čete 1. kanadskega padalskega bataljona, katerih naloga je bila pregnati nemške enote iz mesta Vareville, uničiti tamkajšnjo nemško utrjeno točko ter vezistično komponento in zavzeti most preko reke Divette, močno oslabljeni in napadani svoje naloge niso mogli izvesti vse do artilerijskega napada in predaje nemških enot ob 10. uri.

Naloga pripadnikov 9. padalskega bataljona je bila uničiti priobalno artilerijsko četo v mestu Merville, zavzeti vasico Le Plein, vzpostaviti blokade na dovoznih poteh v vasico ter zajeti del poveljstva nemških pomorskih enot pri mestecu Sallenelles ob izlivu reke Orne. Uro po pristanku in manjšem spopadu s pripadniki poveljstva nemškega bataljona se je ob 2.35 samo 110 pripadnikov odpravilo na zadano nalogo uničenja priobalne artilerijske čete. Do 4.30, ko se je napad s spustom inženirskih enot v jadralnih letalih začel, so se jim pridružili še razpršeni elementi ostalih enot in izvidniki. Razdeljeni v štiri napadne skupine so od treh pričakali le dve jadralni letali s pripadniki inženircev, pa še ti so pristali eni več kot tri kilometre stran, drugi na obrobju četnega minskega polja. Po močnem spopadu so zavezniki uspeli zavzeti območje, uničiti veliko večino artilerijskega orožja, zajeti talce in se odpraviti proti vasici La Plein, iz katere so nemške enote, sicer precej oslabljeni, tudi pregnali. To je bilo zadnje, kar so zaradi zdesetkanosti uspeli realizirati.

Poveljstvo britanske 6. padalske brigade je bilo na območje delovanja prepeljano ob 3.35, petnajst minut po predvidenem času. Po dokaj preciznem pristanku jadralnih letal na ovir očiščenem ozemlju je enota svoje poveljstvo vzpostavila v vasici La Bas

de Ranville, od koder je ob 5.00 vzpostavila stik s poveljstvom 5. brigade, ob 12.35 s poveljstvom 3. brigade, slabo uro in pol pozneje pa še s pripadniki 1. specialne brigade, ki so si že utirali pot z obale (Ryan, 1971).

Slika 11: Načrt pristanka pripadnikov 6. angleške padalske divizije
(Vir: The map Archive, 2018)

4.2.3 Operacija Mallard

Na območje delovanja so bili ob 21. uri prepeljeni še zadnji elementi britanske 6. padalske divizije. Zahodno od reke Orne, ob mestu Saint-Aubin-d'Arquenay (LZN) so sestopili preostali pripadniki 2. pehotnega bataljona Oxfordshire and Buckinghamshire in četa 12. bataljona Devonshirskega regimenta. Vzhodno od reke Orne, severno od mesta Ranville, so sestopili pripadniki poveljstva 6. zračne divizije, 1. bataljon pehotnega regimenta Royal Ulster Rifles in 6. oklepno-izvidniški regiment. Pristanek je bil kljub takojšnjim napadom nemških enot uspešen, saj le deset od 256 letal ni uspešno izvedlo naloge pristanka.

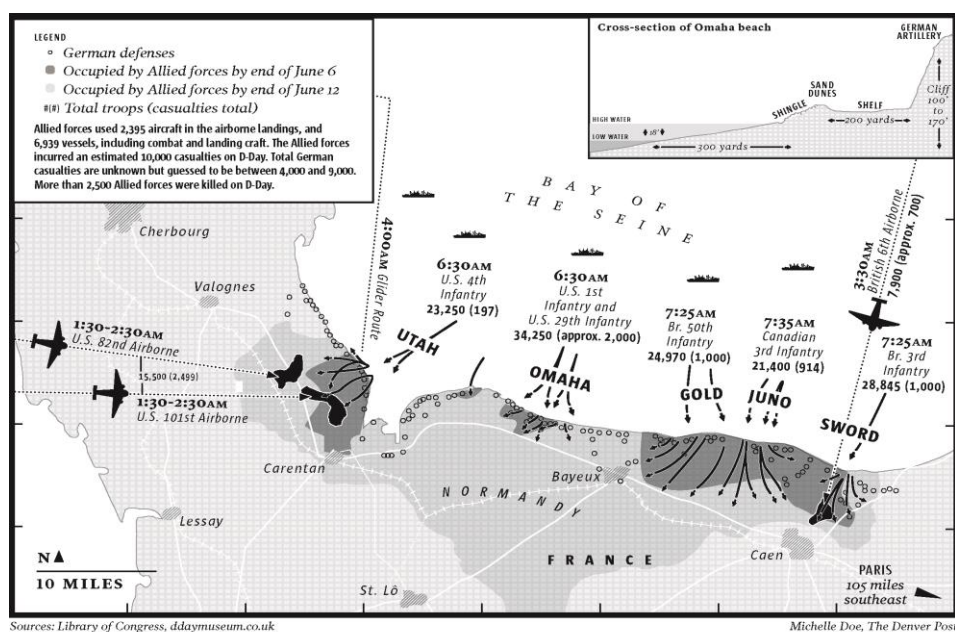
4.2.4 Razplet

Po vseh izvedenih transportih in malo manj uspešnih pristankih so bile naloge opravljene v zadanih časovnih okvirjih. Tako so pripadniki 3. brigade držali 6,4 kilometre dolgo linijo med mestecema Le Plein in Le Mensil vse do južnega dela pogozdene regije Bois de Bavent, zahodno od mesta Bures. Pripadniki 5. brigade so zasegli mesto Ranville in vasico Le Bas de Ranville. Mostišče za prehod enot, ki so prihajale z obale, je bilo tako vzpostavljeno, z zavzetjem položajev severno ter južno od mesta Ranville pa še okrepljeno.

Misija pripadnikov britanske 6. padalske divizije danes velja za uspešno, čeprav je med 8500 angažiranimi pripadniki, na območje delovanja prepeljanimi čez dan 6. junija 1944, terjala 800 žrtev in se je nadaljevala teden dni, do 14. junija, ko so se na območju pojavili pripadniki 51. pehotne divizije.

5 IZKRCANJE NA OBALI

Izkrcanje zavezniških enot na 80 kilometrov dolgem odseku normandijske obale, med polotokom Cotentin na zahodu ter mestom Caen na vzhodu, je zahtevalo natančno razdelitev nalog in območij izkrcanja. Zavezniške enote so v ta namen pred izkrcanjem prvih pripadnikov na obali izvedle zračni desant, podprt z zračnim bombnim napadom, pred samim začetkom pa je bila obala Normandije obstreljevana s topov bojnih ladij zaveznikov. Obala je bila razdeljena v pet sektorjev, od katerih je zahodna dva napadel ameriški del invazivnih enot, od vzhodnih treh pa stranska dva angleški, sredinskega pa kanadski del invazivnih enot.

Slika 12: Delitev obale Normandije s časovnicami napada in številom udeleženih (Vir: D-Day Normandy, 2018)

5.1 Obala Utah

Izkrcanje pripadnikov VII. ameriškega korpusa na obali je bilo predvideno med naseljema Les Dunes na zahodu in La Madeleine na vzhodu. Potopljena čelna ladja, namenjena označevanju poti desantnim ladjam, močan čelni veter ter močni morski tokovi so botrovali izkrcanju prvega desantnega vala ob 6.30 uri dva kilometra južneje od predvidenega, tako da je naselje La Madeleine praktično predstavljalo zahodno mejo.

Napadno izkrcanje je bilo načrtovano v štirih valovih, ki so jih sestavljali pripadniki pehote, tankovskih in inženirskih enot. Njihova naloga je bila zavzeti obalo, očistiti pristajalna območja za nadaljnja izkrcanja ter odstraniti obalne ovire. Brez večjega odpora s strani nemške vojske so pripadniki naloge zaključili v manj kot dveh urah, obala je bila pripravljena za naslednja izkrcanja. Čez dan se je na območju skupaj

izkrcalo 21 tisoč pripadnikov, ki so do večera uspeli prodreti skoraj 10 kilometrov proti notranjosti ozemlja današnje Francije. Žrtev na strani zaveznikov je bilo presenetljivo malo, 197, o žrtvah na strani sil osi ni detajlnega podatka (Ryan, 1971).

5.2 Obala Omaha

Napad na drugi sektor, imenovan Obala Omaha, je bil zaupan pripadnikom 1. in 29. pehotne divizije. Tako kakor na njihovem desnem boku so se tudi v tem sektorju ladje spopadale z močnim tokom in vetrom ter posledično z zamudo pristajale precej vzhodneje, kot je bilo predvideno. Samo izkrcanje je bilo zelo oteženo; nekateri vojaki so bili prisiljeni plavati tudi do sto metrov do kopnega, tam pa so jih pričakale utrjene in s strani pripadnikov nemške 352. pehotne divizije branjene, nepoškodovane tako pehotne kot protioklepne ovire. Predvidena podpora tankovskega izkrcnega dela je bila jalova, saj so bili ti v vodo spuščeni 4600 metrov pred obalo. Od dvaintridesetih, namenjenih podpori, se jih je tako samo pet uspelo prebiti do obale, ostali so bili ali potopljeni ali uničeni. Okrog poldneva so se ob podpori zavezniškega topovskega ognja z rušilcev in ob podpori zavezniškega artilerijskega ognja ter ob pričetku pojemanja nemškega odpora prvi pripadniki uspeli povzpeti na vrhove močno branjenih pečin. Začeli so s pregonom nemških enot ter z vzpostavljanjem prehodov za vozila in prihajajoče podporne elemente. Vsi zastavljeni cilji so bili doseženi šele tri dni po izkrcanju, žal za ceno skoraj 2000 žrtev zaveznikov in 1200 žrtev na strani sil osi (Ryan, 1971).

Slika 13: Izkrcanje zaveznikov na obalnem delu Omaha
(Vir: Izkrcanje zaveznikov na Obali Omaha, 2018)

5.3 Obala Gold

Izkrcanje pripadnikov 50. korpusa je bilo predvideno za 7.25. Močan veter, valovi ter plima so izkrcanje ovirali, a se je večina pripadnikov in amfibijskih tankov izkrcalo ob, če že ne na obali, saj je v veliki nemški topovski utrdbi delujoč ostal le eden od štirih topov. Ostale sta s preciznim obstreljevanjem uničila zavezniška rušilca. Do sredine popoldneva je delovanje zaveznikov ovirala le še utrdba v notranjosti obale, ki jo je z obale uničil precizen tankovski izstrelek. Pripadniki zavezniških enot so tako lahko začeli osvobajati priobalne naselbine in malo pristanišče Port en Bessin. Tega so zajeli naslednji dan. Na zahodnem boku je bilo zajeto mestece Arromanches, kjer je v nadaljevanju zraslo umetno pontonsko pristanišče Mulberry B. Na vzhodnem boku so enote vzpostavile stik s pripadniki kanadskih sil z obale Juno, v priobalnem mestu Bayeux pa so pripadniki nemške 352. pehotne divizije nudili premočan odpor, da bi ga zavezniki zasedli na izkrcni dan. Število žrtev na strani zaveznikov variira med 1000 in 1100, o žrtvah na strani osi ni detajlnega podatka (Ryan, 1971).

5.4 Obala Juno

Slabi vremenski pogoji, močno branjena obala ter tudi prijateljski ogenj s podpornega orožja so ovirali izkrcanje združene zavezniške enote, v kateri so bili združeni pripadniki 3. kanadske pehotne divizije, tanki 2. kanadske oklepne brigade ter pripadniki angleških kraljevih komandosov. Tako številne nemške utrjene odporne točke vzdolž obale med mestoma Courseulles sur Mer in SaintAubin sur Mer kot gosto nasejana mitralješka gnezda ob prometnicah proti notranjosti so bile razlog za ne ravno uspešno napredovanje zavezniških enot. Del slednjih se je sicer do večera uspel prebiti do bližnjega letališča pri mestu Caen, a zavzeti ga zavezniki niso uspeli cel mesec. Število žrtev med pripadniki sil osi ni definirano, na strani zaveznikov je evidentiranih skupaj 961 žrtev, od tega 340 mrtvih, 574 ranjenih in 47 zajetih (Ryan, 1971).

5.5 Obala Sword

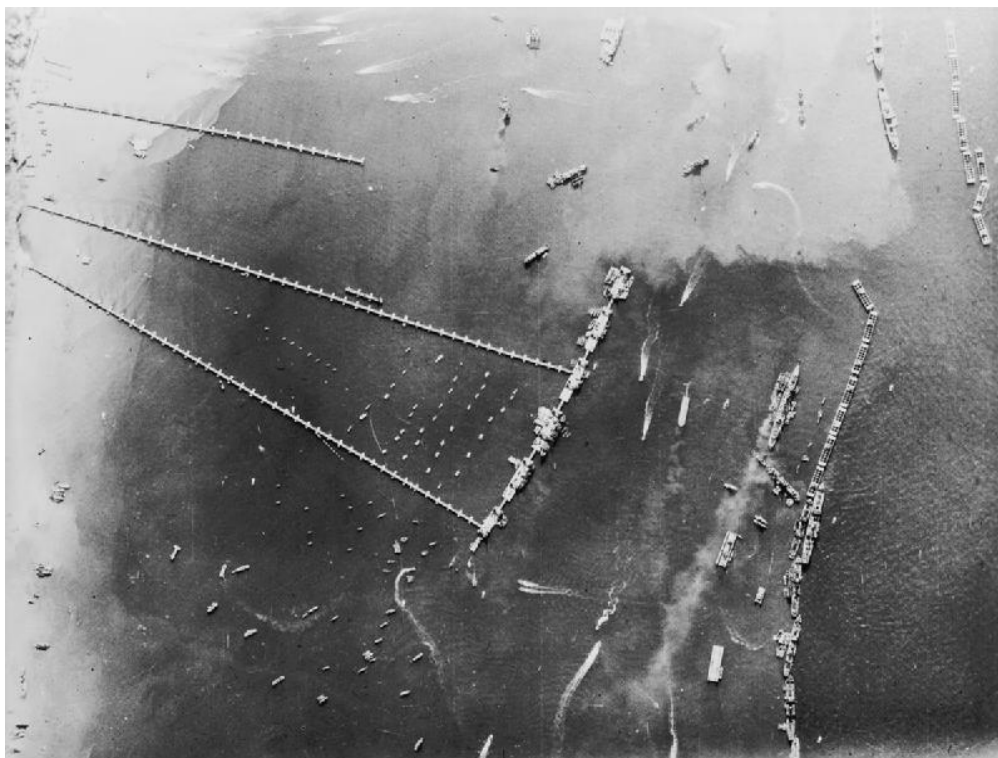
Na najvzhodnejšem delu obale izkrcanja na dan D je minirana in z ovirami gosto posejana obala predstavljala težavo pri izkrcanju združenih zavezniških enot ob 7.25. Obala je bila sicer brez večjih težav zavzeta, hitrejše napredovanje zaveznikov proti mestu Caen, 15 kilometrov v notranjosti, pa sta ovirala plima, ki je onemogočala delo skupin za odstranjevanje ovir, in močno utrjene odporne točke nemške vojske za obalnim pasom. V popoldanskih urah je protinapad proti napredujočim enotam britanske 3. divizije izvedla edina v spopade na dan izkrcanja vpletena oklepna 21. divizija sil osi. V notranjosti ozemlja med obalama Juno in Sword je bil odpor zaveznikov premočan, pozneje je bila divizija preusmerjena v podporo enotam sil osi

med mestoma Caen in Bayeux. Podatki o žrtvah na strani zaveznikov variirajo med 680 do 1000 pripadniki, o žrtvah na strani sil osi ni podatka.

6 POTEK DOGODKOV NA KOPNEM PO IZKRCANJU

Skrbno in več kot leto dni načrtovana invazija prvi dan ni prinesla želenih ciljev. Nekaj manj kot sto kilometrov veliko obalno območje, na katerem so zavezniki predvideli in izvedli izkrcanje, med seboj ni bilo povezano v celoto. Globinska meja, v notranjost ozemlja predvidena v dolžini med 10 in 16 kilometri, ni bila vzpostavljena, saj so se enote izkrcnega dela invazije med seboj ter s padalskimi enotami uspele v polnem obsegu povezati šele 12. junija, šesti dan po izkrcanju. Vsa večja mesta, Carentan, Saint Lo, Bayeux in Caen, so zavezniki uspeli osvoboditi in zajeti šele v več kot dveh tednih, čeprav so bili ob samem izkrcanju številčno vsaj trikrat močnejši in tehnično dobro podprti. Mesto Caen z okolico kot eden izmed glavnih teritorialnih ciljev invazije, je bilo tako osvobojeno šele enajstega julija.

Med 6. in 9. junijem sta bili na zavzeti obali Normandije vzpostavljeni umetni pristanišči. V prvem, Mulberry A, zgrajenem v obalnem odseku Omaha pri mestu Saint Laurent sur Mer, se je v desetih dneh izkrcalo 314.504 zavezniških, predvsem ameriških vojakov, 41.000 vozil, raztovorjenih je bilo 116.000 ton tovora in zalog. V drugem, Mulberry B, zgrajenem v obalnem odseku Gold pri mestu Arromanches, ravno tako do močnega neurja 19. junija, se je izkrcalo in raztovorilo 314.547 pretežno angleških vojakov, 54.000 vozil in 102.000 ton tovora in zalog.

Slika 14: Zračni posnetek pristanišča Mulberry B

(Vir: Wikimedia, 2018d)

Številčna in tehnična premoč zaveznikov, namerna odkrita obveščevalna zavajanja, premoč na morju in v zraku, napredovanje po kopnem, uspešno bombardiranje in topniško obstreljevanje, ki je nemški vojski oteževalo, če že ne popolnoma onemogočalo podporo enotam, nastanjenim v območju Atlantskega zidu in v notranjosti za njim, kompleksni način organiziranosti vodenja nemške vojske, utrujene, pomanjkljivo usposobljene in preko noči sestavljene enote, nepremišljena razporeditev nemških podpornih in tankovskih enot kakor tudi prebujenje francoskega odporiškega gibanja, vse skupaj je botrovalo uspešnemu izkrcanju in začetku konca druge svetovne vojne.

7 DOGAJANJE V EVROPI PO ZAVZETJU OBALE NORMANDIJE

Osvobajanje ozemlja se je po izkrcanju v Normandiji nadaljevalo tudi v drugih delih Evrope. Zavezniške enote so se avgusta 1944 izkrcale na jugu Francije in svoje delovanje usmerile poti severu, severozahodu in severovzhodu. 25. avgusta so zavezniške enote vkorakale v Pariz, medtem ko so se sile osi po prejemu ukazu izmikale z juga in zahoda Francije v smeri severovzhoda proti ozemlju Nemčije, kjer

so 22. in 23. novembra 1944, dva tedna pred pričetkom ofenzive v Ardenih, zavzele Metz in Strasbourg.

Osvobajanje Apeninskega polotoka se je uspešno nadaljevalo. Po tem, ko so dva dneva pred pričetkom izkrcanja v Normandiji zavezniki zavzeli Rim, so 26. julija 1944 osvobodile Piso in 10. avgusta 1944 iz Firenc pregnale sile osi.

Obroč okoli ozemlja Nemčije se je zapiral tudi s severa, kjer so zavezniške sile 17. septembra 1944 izvedle desant na nizozemski mesti Arnheim in Nijmegen, 21. oktobra pa zavzele Aachen.

Vzhodna frontna črta se je z začetkom zahodne fronte premikala tako s severa proti jugozahodu kot z vzhoda proti zahodu ter jugovzhoda proti severozahodu. Glavnina Armadne skupine Center je bila obkoljena med 23. in 26. junijem pri Vitebsku in Bobrujsku, 3. julija 1944 je bil osvobojen Minsk, 31. avgusta je Rdeča armada vkorakala v Bukarešto. 19. septembra 1944 je bilo kot posledica napredovanja zavezniških sil sklenjeno premirje med Sovjetsko zvezo in Finsko, sile osi so trinajstega oktobra zapustile Rigo. Dvajsetega oktobra je bil osvobojen Beograd, v decembru je Rdeča armada prodrla že do Blatnega jezera in Budimpešte.

Poleg spopadov so se v očeh prihajajočega razpada Velikega Rajha vrstili tudi politični in družbeni dogodki, znanilci zaključka druge svetovne vojne. Prvi takih je bil 20. julija 1944 poskus atentata na Adolfa Hitlerja, vojaški vpoklic za moške med 16. in 60. letom starosti, ustanovitev Poljskega komiteja nacionalne osvoboditve, deportacija 380.000 ljudi v koncentracijska taborišča, predvsem Auschwitz. Ustanovitev Organizacije združenih narodov, predlog o povojni delitvi Nemčije in usmerjenost slednje k agrarni dejavnosti, konec koncev tudi pakt o zavezništvu med Francijo in Zvezo sovjetskih socialističnih republik.

Vpoklicu deklet in žensk v februarju 1945 in šestnajstletnikov v marcu 1945 navkljub se je obroč okoli takratne Nemčije zapiral. Na zahodu so zavezniki napredovali v Ardenih, bombardirali Berlin in Dresden, zavzeli Köln, Mainz, Mannheim, Frankfurt, Stuttgart, Ulm, München. Na vzhodu je Rdeča armada napredovala vse do zavzetja Varšave, padca Gdanska, prestopa Odre, padca Budimpešte in obkolitve Berlina 25. aprila 1945. 30. aprila 1945 je Adolf Hitler storil samomor, 2. maja je padel Berlin in 6. maja 1945 še Vroclav. Nemška vojska je prvič 7. maja 1945 v Reimsu v Franciji, drugič 9. maja 1945 v Berlinu podpisala brezpogojno kapitulacijo. Vojna v Evropi se je končala.

8 ZAKLJUČEK

Veliki in močni narodi so v zgodovini človeštva na različne načine, na različnih kontinentih Zemlje poskušali združevati ozemlje pod enotno vodstveno obliko, naj si bo to kraljestvo, cesarstvo ali katero od drugih oblik. Vsem poskusom je skupno, da so bila v začetnih fazah osvajanja uspešna, v nadaljevanju, ko so obsežna ozemlja postajala prevelika za enovito vodenje, pa so se branitelji domačega ozemlja uspeli združiti, se organizirati in aktivirati v spopadih proti osvajanjem.

Druga svetovna vojna je bila v primerjavi s preteklimi vojnami drugačna. Ne sicer po prvotnem namenu okupacije ozemlja, bistveno naprednejša je bila z vidika organiziranosti sil, kar se je lepo odražalo v opisanem delu skrbno in detajlno načrtovanega napada na Normandijo. Tu je poleg predvidljivosti na razplet samega napada prvenstveno vplivala seveda tudi številčna moč zaveznikov, združenih prostovoljno in z namenom doseganja skupnega cilja, medtem ko so se sile osi združile tako prostovoljno kakor tudi pod prisilo, poleg vsega pa je glavnino sil predstavljal prisilno uniformiran aparat, ki je deloval za cilj posameznika. Tudi tehnološko je bila druga svetovna vojna seveda naprednejša od vseh predhodnih. Razvoj naprednejšega pehotnega, avtomatskega orožja, zmogljivejših topov, novih naprednejših oblik tankov, hitro razvijajoča se letalska industrija z vedno novimi modeli in tipi zmogljivejših letal, vse zmogljivejše letalonosilke in podmornice, v obliki, kot jih poznamo še danes, radijska oprema, nadzorna oprema, rakete z bojnimi glavami dolgega dosega, na koncu tudi jedrska bomba, vse je posledica pristopa velikih zaveznic v drugo svetovno vojno. Voditelji so v vstopu videli poleg ohranitve suverenosti lastnega ozemlja tudi priložnost za obuditev domačega gospodarstva ter tako krepitev v svetovnem merilu.

V nalogi je prikazan začetek poskusa kolonizacije ozemlja celotne Evrope in ozemlja takratne Sovjetske zveze med letoma 1939 in 1944. Prva štiri leta se je uspešno odvijal za sile osi. Ob zavedanju zaveznikov, da je treba reagirati, se je rodila ideja o zahodni fronti, katere začetek se je zgodil po več kot leto dolgih in temeljitih pripravah in zavajanjih. Brez izkrcanja v Normandiji je danes težko trditi, da bi se vojna v tako, relativno seveda, kratkem času od izkrcanja obrnila v prid zavezniških sil in tako pripeljala do kapitulacije sil osi.

Tako kot so v preteklosti, tudi danes obstajajo pisana in nepisana pravila vojskovanja, a brez pravega vodenja, številčnosti, ustrezne opremljenosti in pravočasne logistične podpore je malo operacij uspešnih, vsekakor pa so nujne žrtve in spremembe.

LITERATURA IN VIRI

Knjige:

Churchill, W. (1995). *Velike bitke druge svetovne vojne*. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Piekalkiewicz, J. (1996). *Druga svetovna vojna*. Ljubljana, DZS.

Ryan, C. (1971). *The longest day June 6, 1944*. Ljubljana, Zavod Borec.

Vilfan, J. (1981). *Druga svetovna vojna, tretja knjiga*. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Spletne strani:

Atlantski zid. Pridobljeno 8. 10. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Atlantski_zid.

D-Day Normandy (b. l.). Pridobljeno 30. 9. 2018 z naslova http://extras.mnginteractive.com/live/media/site36/2014/0926/20140926_094031_ND0605DDAYNORMANDY.jpg

Desant na Drvar. Pridobljeno 28. 9. 2018 z naslova https://sh.wikipedia.org/wiki/Desant_na_Drvar.

Druga svetovna vojna. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Druga_svetovna_vojna.

Evropa na vrhuncu nacizma (b. l.). Pridobljeno 3. 9. 2019 z naslova https://external-preview.redd.it/Pr2CqVo5oZr58SiCwDEswMqHYqu3CHPL6to9EH_fJ5l.png?auto=webp&s=ad078269daf24199abae600e5d4a55acb76fa81e.

Hobartovi tanki. Pridobljeno 25. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Hobart%27s_Funnies.

Hobart's Funnies the weird war machines(b. l.). *The Churhill Crocodile*. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova <https://funnyjunk.com/Hobarts+funnies+the+weird+war+machines/funny-pictures/5512182/>.

Holokavst. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova <https://sl.wikipedia.org/wiki/Holokavst>.

Izkrcanje v Normandiji. Pridobljeno 15. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Normandy_landings.

Izkrcanje zaveznikov na Obali Omaha (b. l.). Pridobljeno 30. 9. 2018 z naslova <https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/519emev7WwL.jpg>.

Modra divizija. Pridobljeno 5. 9. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Blue_Division.

Napad na Pearl Harbor. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Napad_na_Pearl_Harbor.

Obleganje Leningrada. Pridobljeno 24. 9. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Siege_of_Leningrad.

Operacija Albany. Pridobljeno 6. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Mission_Albany.

Operacija Barbarossa. Pridobljeno 6. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Operacija_Barbarossa.

Operacija Boston. Pridobljeno 6. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Mission_Boston.

Operacija Chicago. Pridobljeno 12. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Mission_Chicago.

Operacija Deadstick. Pridobljeno 15. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Deadstick.

Operacija Detroit. Pridobljeno 12. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Mission_Detroit.

Operacija Fortitude. Pridobljeno dne: 30.10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Fortitude.

Operacija Konjičev skok. Pridobljeno 28. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Operacija_Konji%C4%8Dev_skok.

Operacija Mallard. Pridobljeno 18. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Mallard.

Operacija Overlord. Pridobljeno 15. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Overlord.

Operacija Overlord. Pridobljeno dne: 15. 10. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Operacija_Overlord.

Operacija Pluto. Pridobljeno dne: 24. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Pluto. - Operacija Tonga. Pridobljeno 17. 11. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Tonga.

Organizacija Todt. Pridobljeno 9. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Organisation_Todt.

Pakt Ribbentrop-Molotov. Pridobljeno 7. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Pakt_Ribbentrop-Molotov.

Pismo poveljnika A čete 505 padalskega pehotnega regimenta generalu Jamesu Gavinu. Pridobljeno 7. 12. 2018 z naslova <http://www.thedropzone.org/europe/Normandy/dolan.html>.

Podatki o številu jadralnih letal in izkrčnih posadkah. Pridobljeno 16. 11. 2018 z naslova http://www.6juin1944.com/assaut/aeropus/en_page.php?page=glide.

Poljska kampanja. Pridobljeno 5. 9. 2018 z naslova [https://sl.wikipedia.org/wiki/Poljska_kampanja_\(1939\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Poljska_kampanja_(1939)).

Pristanišče Mulberry. Pridobljeno 30. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Mulberry_harbour.

Rommelovi šparglji. Pridobljeno 10. 10. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Rommel%27s_asparagus.

Spitfire (b. l.) Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova http://spitfiresite.com/wp-content/uploads/2012/01/Spitfire_beer3.jpg

Summary of Operation Barbarossa (2018). Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova <https://historyplex.com/summary-of-operation-barbarossa>.

Šesta sovražnikova ofenziva. Pridobljeno 2. 10. 2018 z naslova https://bs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0esta_neprijateljska_ofanziva.

The map Archive(2018). *British 6th Airborne Division 6 June 1944*. Pridobljeno 30. 8. 2018 z naslova <https://www.themaparchive.com/british-6th-airborne-division-6-june-1944.html>.

Tretji rajh. Pridobljeno 12. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Tretji_rajh.

Vojna za Tihi ocean. Pridobljeno 10. 9. 2018 z naslova https://sl.wikipedia.org/wiki/Vojna_za_Tihi_ocean.

Vzhodna fronta. Pridobljeno 17. 9. 2018 z naslova [https://sl.wikipedia.org/wiki/Vzhodna_fronta_\(druga_svetovna_vojna\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Vzhodna_fronta_(druga_svetovna_vojna)).

Washingtonska konferenca. Pridobljeno 8. 10. 2018 z naslova [https://en.wikipedia.org/wiki/Washington_Conference_\(1943\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Washington_Conference_(1943)).

Wikimedia (b. l.a). *Churchill in Roosevelt*. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a4/Churchill-FDR-Shangri-La-1943.jpg>

Wikimedia (b. l.b). *Načrt pristanka*. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/89/101st_Airborne_drop_pattern%2C_D-Day%2C_6_June_1944.JPG.

Wikimedia (b. l.c). *British Forces during the Invasion of Normandy*. Pridobljeno 30. 9. 2018 z naslova https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6f/D-day_-_British_Forces_during_the_Invasion_of_Normandy_6_June_1944_CL26.jpg.

Wikimedia (b. l.d). *Pristanišče Mulberry B*. Pridobljeno 30. 9. 2018 z naslova https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c6/MulberryB_-_Piers.jpg.

Wikimedia (b. l.e) *Obrambna linija severno od Rima*. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/61/ItalyDefenseLinesSouthofRome1943_4.jpg

Wikipedija (2018a). *Atlas Jugoslavije*. Pridobljeno 3. 9. 2018 z naslova https://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_Yugoslavia#/media/File:Axis_occupation_of_Yugoslavia,_1943-44.png

Wikipedija (2018b). *American airborne landings in Normandy*. Pridobljeno 30. 9. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/American_airborne_landings_in_Normandy#/media/File:82nd_Airborne_drop_pattern,_D-Day,_6_June_1944.JPG.

Zahodna fronta. Pridobljeno 17. 9. 2018 z naslova [https://sl.wikipedia.org/wiki/Zahodna_fronta_\(druga_svetovna_vojna\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Zahodna_fronta_(druga_svetovna_vojna)).

Zavezniški napad na Italijo. Pridobljeno 19. 9. 2018 z naslova https://en.wikipedia.org/wiki/Allied_invasion_of_Italy.

Zimska linija. Pridobljeno 19. 9. 2018 z naslova https://bs.wikipedia.org/wiki/Zimska_linija.